

ELŐFIZETÉS.

HELYESEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre ... 7 korona.
Egy hóra 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre ... 8 korona.
Egy hóra 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 387.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 161.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Péntek, szeptember 29.

Kedvező a helyzet

Nagyszebennél.

(Oroszok rendkívül súlyos veszteséggel.)

Budapest, szeptember 28. (Hivatalos.)
A főhadiszállás jelenti:

Keleti harctér:

Románia elleni harcvonal:

A tulisiui hegyháton, Petrozsénytől nyugatra elkecsereedett harcok folynak. Nagyszebennél a helyzet kedvező, a román ellentámadások eredménytelenek maradtak. Erdély keleti harcvonalán, Székelyudvarhelytől és Bystricióra magaslattól délre fekvő területen előőrsi csatározások még folynak.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harcvonal:

Hármas országhatártól délkeletre, Kirlibabától északra, Ludova vidékén és a Tatárszorostól északra az ellenség ismét eredménytelen támadásokba bocsájtkozott. Lipnicadolnától délre a német csapatok sikeresen előre törtek. Egyszázharminc orosz foglyul esett, négy gépfegyver jutott zsákmányul. Terstyánszky vezérezredes hadseregénél Marvitz tábornok csapatai az egy hét előtt elvesztett és még ellenség kezében maradt utolsó állásrészt is elkecsereedett harcokban vissza hódították. Az ellenség rendkívül súlyos veszteségeket szenvedett, negyvenegy tiszt és kétezernyolcszáz főnyi légénység foglyul esett. Egy ágyut, 17 gépfegyvert zsákmányoltunk. Albániában nincs fontos esemény. Höfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese.

Tengeri események:

Szeptember huszonhatikán délelőtt ellenséges repülőgép Durzra számtalan bombát dobott anélkül, hogy említésre méltó kárt okoztak volna. Két repülőgépünk védekezés céljából tüstént felszállott és közülök az egyik (megfigyelő Bartha tengerészszázados, vezető Haschke repülő szállásmester) légiharcban egy ellenséges vizirepülőgépet vízreszállásra kényszerített, ahol egy olasz romboló azt biztonságba helyezte. Azután üldözőbe vett egy Brindizi féle menekülő, másik repülőgépet, a tengerparttól negyven mérföldnyire lelőtte. Majd lebecsájtkozott a szétroncsolt repülőgép mellé, amelynek megfigyelője egy olasz repülő tiszt halott volt, a pilóta súlyos fejsebet kapott, az utóbbit az elmerülő repülőgépről a saját repülőgépünkre feltették és Durzba szállítottuk. Hajóparancsnokság.

Venizelosz, a sokszínű.

Odalenn Görögországban egy nagystilű komédiás játsza a főszerepet. Csalás, árulás, gyilkosság, királyok sírjának megszentéselentítése: esupa antik irodalmi emlék, a mely most újra megjelenik egy nemzet tragikumának előestéjén.

Messziről úgy tűnik fel előttünk Görögország, mint egy vörös alkonnyatban uszó táj, amelynek egyik részén misztikus ködök takarnak el lappangó titkokat, míg a másik részén bűnös orgiákat ülnek a forradalommal szövetkezett idegen orgazdák, kik egy kirablott nemzet szabadsága fölött alkuszna.

Előttünk fekszik egy halom távirat. Mindenik hiteles, mindenik autentikus s egymásnak mégis ellentmond mindenik. Angol, francia és olasz tudósítók táviratozzák és írják kormányaiknak és lapjaiknak, hogy Görögország anarchiája olyan khaosz, amelyből egyetlen felismerhető vezérgondolat sem bontakozott ki mind e mai napig. A hét mindenik napján más irányzat ül diadalt. Ma királyellenes a hangulat, hogy holnap édig magasztalják a semlegesség makacs szobrát: Hellász uralkodóját. Ma Venizelosz mellett tör lándzsát a nép s a hadsereg, hogy holnap királyhü tiszték menjenek audienciára Konstantin elé. Venizelosz kormányt alakít a kormány ellen s a vezérkari főnök terveket dolgoz ki, hogyan csatlakozhatnék a hadsereg a központi hatalmakhoz.

Oly rettenetes itt a zürzavar — hogy az már nem is természetes. Egy önkéntelen sejtélem üli meg a látó lelkeket, hogy a khaoszt mesterségesen gyurta így össze valaki, aki tudja, hogy mit csinál. S úgy látszik az entente is rájött e gondolatra. Ebren és gyanakodva figyel egy folyton munkálkodó kézre, amelybe a görög események összes szála összefutnak. Mintha ez a kéz nem minden bábót úgy rángatna, ahogy az entente hatalmai szeretnék. Valami titok lappang a „balkáni Bismarck“ lázas tevékenysége alatt.

Mintha kettős arca volna a nagy eszű görög komédiásnak. Két keze közül mintha a jobb nem tudná, hogy mit cselekszik a bal s az angol, francia és olasz sajtó most riadva kiáltoz: Vigyázzatok a szájra, amely hizeleg s a kézre, amely hazudik! A balkáni komédiás pedig ez alatt kiáltja Szalonikiben a forradalmat, hogy ugyanezt a mozgalmat elfojtsa Kréta szigetén. (:)

Győzelmesen verték meg az angolokat és franciákat.

(Elpusztult a szibériai 4. hadtest.)

Berlin, szeptember 28. (Hivatalos.)
A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati harctér:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonal:

Az Ancre és a Somme közt az angolok és franciák eddigi tapasztalatoikat csaknem felülmuló előkészítő tüzelés után megismételték erős támadásaikat. Sixt von Armins, von Hügel és Schenk tábornokok parancsnoksága alatt álló rettenthetetlen gyalogságunk, a melyet tüzérségünk és repülőink hathatósan támogattak, az arcvonal legnagyobb részén győzelmesen megverték az ellenséget. Thaepvainál és Eacourtól keletre még nem fejlődött be az elkecsereedett harc. Különösen a Morval-Brüchvernes váltól keletre indított támadások voltak hevesek, amelyeket az ellenség tekintet nélkül első teljesen meghiúsult rohamnál szenvedett véres veszteségére, este felémegismételt. A vonalunkba benyomult osztagokat azonnal kivetítettük. Rancourtól északnyugatra és Bouchanvesnestől keletre kisebb állásrészekben az ellenség képes volt magát tartani. Repülőink tegnap hét repülőgépet lőttek le, ebből négy a Somme vidékén egy kis ellenséges repülőgépra, amely Holland területéről repült át és ugyanarra tért vissza. Alostot eredménytelenül megtámadta. Brüsszel ellen intézett angol bombatámadásnál tizenhét ház elpusztult, tizenhárom belga meghalt, huszonnyolc megsebesült.

Keleti harctér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadserege:

Mentén Rigától nyugatra, valamint a Miaztól és a Naroc-tó közt könnyen visszavertünk gyengébb orosz előretöréseket. Koritnicai állásunknak szeptember 22-iki jelentésben említett elsúlyesztett részeit súlyos harc után visszafoglaltuk és még azontul is sikereket vívtunk ki. Az ellenségnek minden kísérlete, hogy visszavessen bennünket, meghínsult. Az orosz negyedik hadtest, csapataik jelentése szerint, olyan veszteségeket szenvedett, amelyek közel járnak a hadtest megsemmisüléséhez. Negyvenegy tiszt, 2800 főnyi légénység foglyul esett, egy ágyut és 17 géppuskát zsákmányoltunk.

Károly főherceg lovassági tábornok arcvonala:

Colw—Krasnalesztietől nyugatra, Zlota-Lipa és Narjovka közt állásunk megjavítása céljából vonalunkat előbbretöltük. 130 orosz elfogtunk, négy géppuskát zsákmányoltunk. Az ellentámadások eredménytelenek maradtak. A Kárpátokban az ellenség különböző helyeken támadott, de visszavertük, részben csak közelharc után.

Kirlibabától északnyugatra még folynak az ellentámadások.

Erdélyi harcér:

Nagyszebennél eredményesen és macskul folyik a harc.

Balkán hadszíntér:

Nincs különösebb jelentőségű esemény. A legutóbbi támadásokból még több heven égő Bukarestre repülünk újabb számos bombát dobtak. Ludendorff, első főszállásmeister. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Mille Konstantint

kiutasítják Bukarestből.

(Száz ezer oláh pusztult el a Dobrudzsában.)

— Távirati tudósítás. —

Stockholm. Az orosz lapok jelentik: Bukarest katonai parancsnoka elrendelte, hogy minden nyilvános helyiséget, vendéglőt, körhelyiséget, kávéházat és cukrászdát egyelőre zárjanak be, mert a közönség ezeken a helyeken katonai eseményeket tárgyal és hozzájárul a hazug és rosszindulatú hírek terjesztéséhez. A Birsevijsa Wjedomosti megjegyzi, hogy miután a Bratianu kormány a lapokat példátlanul elnyomta, immár ehhez a radikális eszközhöz kellett nyulnia, hogy a forrongó nép dühét visszatartsa. Az újabb parancsok megtiltják az ablakok előtti áldogálást. Megbízható jelentések szerint a rendőrség listát állított össze ama személyekről, akiknek a fővárost el kell hagyniok. Ezek között van Mille Konstantin, az Adeverul főszerkesztője, Mainescu ezredes és sok mások, akik eddig a legvadabul szították a háborút. A kormány bizonyosan fél az előre bejelentett erőszakos miniszter-buktatástól.

Budapest. A Pester Lloydnak jelentik a dobudzsai frontról: A bolgár—német offenzíva megindulása óta az oláh, orosz és szerb haderők minimálisan száz ezer embert vesztek. A német repülők hidroplánokon sikeres felderítő szolgálatot végeztek és megállapították, hogy a Jassy-Konstanza vonalon az ellenségnek nagy csapat-erősítései érkeznek és erőltetett menetelással a bolgár jobbszárny irányában haladnak, ahol a harmadik bolgár hadtest Toschev tábornok vezérletével harcol. Más csapatmegerősítések a centrumban Cobadinu irányában igyekeznek. A Cobadinu környékén kitejődött újabb harcok a már megérkezett ellenséges megerősítések dacára, részünkre kedvezően alakulnak ki.

Budapest. A sajtóhadiszállásról jelentik: A román vezérkar jelentése szeptember 25-éről a következő: A Zsil völgyében ellenséges támadásokat visszavertünk. Dobrudzsában csak helyi harcok voltak. Az elmúlt éjjel Zeppelinek Bukarestre bombákat dobtak le, melynek hatvannál több halott és számos sebesült esett áldozatul.

A román vezérkar szeptember 26-án kiadott hivatalos jelentése:

Erdélyben ismét elkezdődött harcok vannak folyamatban. Dobrudzsában tömegtámadá-

sokat vetettünk vissza. Bukarestet ellenséges repülők ismét bombázták. Három bombát dobtak le, de minden eredmény nélkül. Hétfőn a repülők újra megtámadták Bukarestet s ez alkalommal három gyermek megsebesült.

Mit kíván Károlyi Mihály a királytól?

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: A képviselőház indítványkönyvébe Károlyi Mihály gróf ma jegyezte be azt a felirati indítványt, amely pártja nemzeti kívánságait tartalmazza. Az indítvány így hangzik:

— Indítványozom, hogy a képviselőház öfelségéhez a következő feliratot intézze:

— Felsőleges Királyunk! Legkegyelmesebb Urunk! Magyarország a vérengző háborúban olyan rettenetes áldozatokat hoz, amelyek példátlanul állanak az ország történetében. Ezzel szemben olyan kormány áll az ország élén, amely nem a nemzet bizalmából foglalta el helyét, hanem korrump és erőszakos eszközökkel összehozott többség kebeléből alakult. Ismeretes, hogy a jelenlegi kormány, hogyan tört az ország ezeréves alkotmányára a parlamentben, hogyan hatolt oda be fegyveres erővel, hogy onnan a nemzet igazi képviselőit törvénytelenül kiűröcoltassa. A kormány elnémítatott az országban minden nemzeti akaratot, hogy önző akaratát vihesse keresztül. Ma sem lehet sem a sajtóban, sem gyűléseken, egyetlen szabad szót hangoztatni, minden szabad véleménynek nyilvánítója Magyarországon el van fojtva. Emellett a kormány nem gondoskodik az ország biztonságáról. Erdély határait védtelenül hagyta, honfiaink százazrei feláldozva, voltak kénytelenek a betörő ellenség elől menekülni. Az elvesztett vagyonukért vonakodik a kormány teljes kárpótlást nyújtani. A nemzetnek nincs bizalma a kormány külpolitikai vezetése iránt. A külügyi kormány a háború megindításától kezdve minden fontosabb pillanatban egyik ballépését a másik után követi el, az országot állandóan oktalan veszedelembé sodorja. Az Olaszországgal, a románokkal folytatott tárgyalásoknál ép úgy, mint a hadüzenet időpontjában, külügyi kormányzatunk nem védte kellően a gondjaira bízott két állam érdekeit. Azonkívül hiányzik közte és a hadügyi vezetés között a szükséges összhang, amely nélkül sikeres külpolitikát vezetni lehetetlen. Sajnálatraméltó, hogy a kormány visszautasítja még annak a lehetőségét is, hogy a külügyi és hadügyi vezetőség a kellő

alkotmányos ellenőrzés alá helyeztessék és felelősségre vonható legyen.

— A háborúval összefüggőleg Magyarország még ma sem tudja, mi reá nézve a háború végecélja, mik azok a feltételek, amelyek mellett újra a béke áldását élvezheti?

— Mindezen okokból felségedhez fordulunk, távolítsa el helyéről a jelenlegi kormányt és nevezzen ki olyan kormányt, amely helyes külpolitikai vezetés mellett a nemzetet ért mélységes sérelmeket orvosolni képes. A nemzet kívánsága az, hogy állíttassék vissza haladéktalanul az ország tiszta alkotmánya az általános, titkos választási jog behozatala mellett, hogy az eddig jogaiktól megfosztottak politikai jogokhoz jussanak, a nép széles rétegein nyugvó demokratikus kormányrendszer alkotassék. Lehetetlenség, hogy akik a lövészárookban életüket teszik kockára a hazáért, továbbra is politikai jogoktól megfosztva maradjanak. A nemzet kívánsága továbbá az, hogy a nemzet hadereje, az önálló magyar hadsereg felállításával nemzeti alapra állíttassék. A katonai szolgálat terén a nemzetet ért számos sérelem és igazságtalanság megszüntetessék. Végül szükséges, hogy az ország gazdasági önállóságának elérésére az előkészítő lépések már most haladéktalanul megtéte senek. A legnagyobb megütközéssel látjuk ezzel ellentétben, hogy a jelenlegi kormány még ma is az ország gazdasági lekööttségének, gyarmati állapotának fentartásán munkálkodik. Jelentenünk kell, hogy Magyarország csakis a teljes állami önállóságát, függetlenségét tekinti a nemzet által hozott véres áldozatok megfelelő ellenértékének.

— Az igazi nemzeti akaratot képviselő kormány felséged trónjának megszilárdításán is sikeresebben munkálkodik, mint a jelenlegi, amelynek semmi alkotmányos gyökere a nemzetben nincsen. A jelen kormány érdekszállival ma is össze van kötve olyan gazdasági tényezőkkel, amelyekből jórésben hatalmának eszközeit merítette. Se akarata, se képessége nincs tehát, hogy szembeszálljon nagyarányú kinnövésekkel, amelyek gazdasági téren ma tapasztalhatók. A közéletmezés súlyos bajai a társadalom támaszára szoruló elemeknek jogos panaszai nem találnak ma kellő orvoslásra, a szervezetlenség már magát a hadviselés érdekeit is veszélyezteti. Az elviselhetetlen drágaság, özvegyek és árvák elhagyatottsága, a rokkantak ezreinek kívánalmi, a kereső osztályok súlyos küzdelmei, mind követelik a jelenlegi kormány eltávolítását és hogy olyan kormány vegye át a közhatalom kezelését, amely kellő szociális érzékkel bír, amely már a jelen feladatai közé sorozza egy új és egészségesebb gazdasági jövőnek előkészítését, végezetül pedig a nemzet valódi érzelmeivel összeforrvva a kormány nem mulasztja a kellő alkalmat megragadni arra, hogy a tisztos béke megkötésére szükséges lépéseket tegye. Ma is a nemzet hő kívánsága, hogy az erdélyi betörés visszaverése után ragadjuk meg az első alkalmat a béke megkötésére, olyan béke megkötésére, amely az ország területépségét helyreállítsa, Európa népei között a béke állandó fentartását igazságos alapon szilárdan biztosítja, amely az állandósult fegyveres békének gazdaságilag elviselhetetlen terheit megszünteti és az általános lefegyverezés behozatalával, a népek életében kívánatos megkönnyebbülést végre létrehozza.

Midőn ezeket Felsőleges urunknak tudomására hozzuk, vagyunk felségednek mély tisztelettel a Magyar-Horvát és Szlavonországi országgyűlésileg egybegyűlt képviselői.

Tömeggyilkos uradalmi intéző.

(Vérfürdő Esterházy Pál gróf birtokán.)

— Távirati tudósítás. —

Megdöbbentő tömeggyilkosság történt — mint az *Aradi Közlöny* budapesti tudósítója táviratilag jelenti, — a veszprémmegyei Lovaspatonán. Az ottani Esterházy-uradalmak elbocsátott intézője, *Pozsegay Kálmán* három embert agyonlőtt, kettőt súlyosan megsebesített, maga pedig öngyilkosságot követett el.

Pozsegay a mezőgazdasági munkálatokra szabadságot katoná volt, akinek idegrendszerét megörölte a haretéri szolgálat. Exaltált, ideges ember lett, állandó üldözési mániában szenvedett s amidőn a napokban — szabadsága letelével — az uradalomtól elbocsájtották, azt hitte, hogy *Siroky Ferenc* uradalmi igazgató és *Karhesz* segédtséget intrikálta el őt az állásából. Az utóbbi lett volna hivatalbeli utóda s neki kellett volna kedden átadnia a gazdaság vezetését.

Siroky Ferenc jószágigazgató az átadásra Lovaspatonára jött s *Karhesz* felkereste lakásában Pozsegayt. Az exaltált ember revolvert rántott a belépőkre s mindkettőt agyonlőtte. A lövések dörrenésére besiető *Marosy Jenőné* budapesti úriasszonyra ugyancsak rálőtt, úgy, hogy azonnal meghalt. A lövések zajára a szomszéd házból előfutó *Matolitti Ist-*

ván intézőt és nevelőjét súlyosan megsebesítette.

A tömeggyilkolás után élelmiszereket, fegyvereket s rengeteg töltényt hordott a szobájába, ahol eltorlaszolta magát. Senki sem merészkedett a közelébe, mert a ház körül összeesődült közönség közzé az ablakon át állandóan lövöldözött. A tömeggyilkosság hírére *Esterházy Pál gróf is átjött nejével* közeli birtokról s kérielték Pozsegayt az ablakon át, hogy adja meg magát. Pozsegay hallani sem akart erről, hanem kijelentette, hogy öngyilkos lesz, csak még nincs elegendő lelkiereje hozzá.

Szobájában örködve töltötte az egész éjszakát, amikor hajnalra Püredről megérkezett a telefonon kirendelt csendőr-különítmény. A csendőrök újra kérielték a megadásra Pozsegayt, de ez lövésekkel válaszolt csak, mire a csendőrök betörték a szoba ajtaját. Pozsegay látva, hogy nem menekülhet, agyonlőtte magát s azonnal meghalt. Leveleket hagyott hátra, amelyeknek kuszált, zavaros sorait elárulják, hogy már hetekkel előbb foglalkozott a gyilkosság és öngyilkosság gondolatával.

Világra szóló komédia.

(Venizeloszt leleplezi az entente sajtó.)

— Távirati tudósítás. —

Kopenhága. A Daily Mailnak jelentik Athénból: Az udvarnál a német barát körök még mindig tehetatlansággal rendelkeznek. Konstantin király a Daily Mail tudósítója szerint az egyik új miniszternek kijelentette, hogy a görög katonák sohasem fognak a németek ellen harcolni. A görög kormány kijelentette, hogy érkezettnek tartja az időpontot az entente hatalmakkal megállapodást létesíteni. Egy ügyes csellfogásról beszélnek és az entente hatalmak is tudják, hogy *Dusmanov*, a görög vezérkar volt főnöke teljes tervezetet dolgozott ki arról, hogy miképpen csatlakozzék Görögország Németországhoz és a központiakhoz.

Genf. Az angol sajtó, amely eddig tartózkodóan viselkedett a görög kérdésekben, nyíltan lándzsát tör a görög király ellen és sürgeti a szakítást Görögországgal. Azt hozzák fel okul, hogy *Konstantin király Németországgal tárgyalásokat folytat.*

Hága. Venizelosz Krétából való elutazása előtt a Times tudósítójának egy nyilatkozatot diktált le, amelyben azt hangoztatja, hogy *nincsenek dinasztia ellenes szándékai.* A leghőbb vágya, hogy a királyt megnyerhessék arra, hogy élére álljon a Bulgária elleni mozgalomnak. A nyilatkozat Athénban nagy hatást tett.

Luganó. A Corriere della Sera fejtegeti, hogy a szalonikiai forradalomban az entente nem nagyon bizhatik. *Venizelosz magatartása különösen gyanakeltő.* Venizelosz nyugodtan marad Krétában és Szalonikiben forradalmi komédiát rendez saját egyéni terve-

nek keresztül vitelére. Szalonikibe nem utazik a forradalmárokhöz, ellenkezőleg Krétába ment lecsillapítani az ottani forradalmárokat, akik elég naivak voltak és a szalonikiai forradalmat komolynak vették. Venizelosz mérsékelt akarja hevüket és önmaga távol marad a forradalomtól és nem olyan bolond, hogy alárendelje akaratát bizonytalan kimenetelű forradalmi mozgalmaknak. Meglehet, hogy tett egy végső kísérletet a király akaratának megmésztására, de az entente-nak mégsem hasznos Venizelosz mostani magatartása. Ezenfelül az anarchiától teljesen meggyengült Görögország az entente ügyeinek nem használhat, hanem csak árthat.

Genf. A francia hadvezetőség vonakodik Venizelosznak megengedni, hogy Szalonikiben összehívassa az országgyűlést. A Temps szerint *Sarrail* attól tart, hogy a görög forradalmárokkal egyetemben megbízhatatlan, gyanús elemek fognak az entente hadseregbe gyűlni.

Luganó. A Secólónak jelentik Athénból: Pireusban ötezer főnyi entente csapatot hajóztak ki a napokban. A csapatok az admirális további parancsára várnak. Korinthosba két olasz csatahajó érkezett.

Rotterdam. A Daily Mailnak jelentik Szalonikiből: A görög önkéntesek első hadserege az entente hadsereg kötelékében elindult a macedoniai frontra.

Kinevezés. A honvédelmi miniszter a háború tartamára, *Misley Elemér* népfelkelő I. osztályú számvivő altisztet, beosztva a 2. honvéd pótzászlóaljhoz, a 2. népfelkelő parancsnokság nyilvántartásában, népfelkelő gazdasági tiszthelyettségé nevezte ki.

Zártkörű közlélmzés.

(A képviselőház ülése.)

Fővárosi tudósítónktól.

A képviselőház ülését délelőtt tizenegy órakor nyitotta meg *Beöthy Pál* elnök. Az ülés napirendjén a miniszterelnöknek a kivételes hatalom igénybe vételéről szóló jelentése szerepel.

Elsőnek *Matta Árpád* szólalt fel. A liszt ellátás nehézségeiről beszélt. Nemesak a nyers termények árát kellett volna maximálni, hanem az iparcikkekét is. Felsorolja a mezőgazdasági ipar terén mutatkozó hiányokat és kijelenti, hogy a központoknak igen sok hibájuk van és ezeket orvosolni kell.

Gündisch Guidó kijelenti, hogy az élelmzés nehézségeiért nem lehet csupán a kormányt tenni felelőssé. A háborús helyzetben a fogyasztók érdekei nem elégíthetők ki, úgy ahogy azt kellene. Reméli azonban, hogy az ország gondoskodni fog arról, hogy az úzsora szigorúan súlytassék.

Glasswein Sándor dr. beszédében azt fejtegeti, hogy intenzívebben kell érdeklődni a gazdasági és a szociális kérdések iránt. A nemzet jövője elsorvad, ha nem táplálják kellőképen a gyermekeket. Ezután áttér a birtokpolitikára. A fő dolog az — mondotta — hogy a telekkel és a földdel ne lehessen üzérkedni. A rokkant ügy mindnyájunknak szent ügye, mert az egy szent dolog, minden szeretetünkkel fel kell karolnunk. Végül áttér az élelmzés kérdésére és kijelenti, hogy az élelmzés terén ma nem lennének olyan nehézségek, ha a kérdésekkel már a háború elején foglalkoztak volna. Az áruzsorát nem lehet kormány intézkedésekkel elfolytani, legfeljebb csak megszorítani. Az intézkedések ebben a kérdésben csak papíron vannak meg, de a gyakorlatban nem viszik őket keresztül. A miniszterelnök jelentését nem veszi tudomásul.

Ezután *Szabó István* beszél és a termelők álláspontját védi. Az, hogy a fogyasztó közönség mindenért a termelőket teszi felelőssé, az hibás álláspont. Ez után az elnök az ülést délután 4 óráig felfüggesztette.

A délutáni ülést *Szász Károly* elnök nyitotta meg.

Szabó István folytatta a beszédét, melyben hibáztatja a kormány intézkedéseit és végül bejelenti, hogy a miniszterelnök jelentését nem veszi tudomásul.

Esterházy Mihály gróf hosszasan bírálja a közlélmzés kérdését, a kormány rendelkezéseit és végül a választó jog kiterjesztését kéri nemesak az itthon maradottak, hanem a fronton küzdők nevében is, miután csupán jogkiterjesztéssel nyújthatunk elégtételt és örömet azoknak, akik mi érettünk küzdötték. A miniszterelnök jelentését nem fogadja el.

Abrahám Dezső a mesterséges árfelhajtásról beszél. Az árdragítók üzelve minden mértéket felülmut. A maximált árak túllépőit üldözik és büntetik, azonban nem kellő szigorral. Felszólítja a kormányt, hogy a hadsereg szállítók felmentését szüntesse be, és azokat hívassa be a hadsereghez szolgálat tételre. A jelentést nem fogadja el.

Ezután az elnök bezárta a vitát és bejelenti, hogy ötvennél több képviselő zárt ülést kért és ezért elrendeli a karzatok kiürítését. Az újságírók eltávoznak és a zárt ülés hét óra után megkezdődik. A zárt ülést az élelmzési kérdések megvitatására a Károlyi csoport tagjai kérték.

A zárt ülés este nyolckor ért véget. Az elnök javaslatára a legközelebbi ülés holnap délután lesz.

Védekeznek az erdélyi oláh csapatok.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Moraht őrnagy, a Berliner Tageblatt katonai szakírója a következőket mondja: A keleti fronton a helyzet nagyjában nem változott. Az orosz offenzíva ugyan még tart, de már kialvóban van. Ezt a véleményt fentartom, noha Lipót bajor hereg frontján, a Szereth és a Strvpa közt, valamint a Kapul magaslaton és Dornavatránál az oroszok oláh erőkkel együtt ötszörös rohamot intéznek, hogy betörhessenek Magyarországra. Azonban a helyzet megítélésénél az egész keleti frontot kell szem előtt tartani és nem szabad elfelejteni, hogy az ellenség már több harteret feladott, mert egyiken sem remélhette, hogy az áttörés sikerül. Oroszország legutóbbi kétségbeesett kísérleteinek súlypontjánál a délkeleti harteret szemelte ki és pedig azzal az indokolással, hogy az oláhokat akarja támogatni. Ezen a részen Lucknál, továbbá Zborovtól északra és a Narajovka szakaszon és végül a Kárpátokban lángol fel újra a harc. Ime azonban kitűnt, hogy az orosz jelentések ezeknek a harcoknak a lefolyásáról mélyen hallgatnak. Sőt még a havazásról sem beszélnek, valószínűleg azért nem, mert igen szomorú emlékeket idézne fel az 1914—1915. évi kárpáti harcokból. Titokban tartották az oroszok azt is, hogy az utóbbi napokban területet vesztek. Ennek a jelenségnek azonban mélyebb okai vannak. Hogy melyek azok, azt a távolból megítélni nehéz. Lehet, hogy Oroszország belső állapota teszi szükségessé a titkolódzást, lehet, hogy véleményeltérés van abban, hogy a rettentő nagy áldozatok megérték-e azt, amit eredményeznek? Nem hiába lesz legközelebb az orosz főhadiszálláson egy nagy haditanács, amelyen francia katonai szakértelműek is részt fognak venni. Az sincs kizárva, hogy a finnországi forradalmi mozgalmak feleledése is közrejátszott, mert ennek következtében csapateltolásokot kellett elrendelni. Az azonban megállapítható a távolból is, hogy Brusszilov hadserege szörnyű veszteségeket szenvedett és ennek a hatása már érezhető is. Ez annál inkább gyakorolható mélyebb benyomást, mert az oláh-orosz offenzíva a Dobrudzsában inkább hátra, mint előre ment és az erdélyi oláh hadsereg haroban álló részei már védekezésre vannak kényszerítve. Mindezek az okok közrejátszanak arra, hogy az orosz kezdeményezés közeli teljes megakadását várhassuk. Mi természetesen majd értjük a módját, hogy hasznot húzzunk belőle.

Amióta az oláh-orosz hadsereg Dobrudzsában a Tuzla—Rasova vasútvonalra volt kénytelen visszavonulni, azóta ezen a harcterületen váltakozó sikerű összeütközések voltak. Mindkét fél más frontokról hozott erősítéseket, úgy, hogy nagyjában álló harcok fejlődtek ki. A döntés tehát várat magára. Az az ellenséges állás, amelyért most a harc folyik, az említett vonaltól 18 kilométernyire fekszik délre és egyik szárnyával a Fekete tenger partjára, a másik szárnyával a majdnem 20 kilométer szélességű Dunapartra támaszkodik. Nagyjában arról lehet szó, hogy melyik részen vannak nagyobb erők. Az energia, a jobb vezetés, valamint a csapatoknak fölöttes erkölce kétségtelenül a mi részünkön van. Hogy az entente milyen aggodalommal tekint a dobudzsai helyzetre, ezt legjobban az olasz sajtó bizonyítja, amely most is meghamisítja a német vezérkari jelentést és szeptember 19-én az „Italia” című lap azt írta, hogy az oroszok áttörték a német frontot. A „Popolo d'Italia” aggódva kérde, hogy mi lesz ezzel a 400.000. oroszral, akiket összegyűjtöttek

Besszarábiában, hogy bemasirozzanak Bulgáriába? Aggódva kérde továbbá, hogy vajjon Sarraill elég erős-e arra, hogy Mackensent komolyan fenyegetse és szükségesnek mondja, hogy az entente ne engedje elvenni magától az iniciatívát. Ezek a fejtegetések, amelyeket a gond diktál, egész más benyomást keltenek, mint a párisi „Figaro” szavai. A párisi lap Bratiant Richelieu bíbornokkal hasonlította össze, aki annak idején szintén értett ahhoz, hogy megvárja a kellő pillanatot.

IRODALOM ES MŰVESZET.

Színházi műsor:

Szombaton, szeptember 30-án „Mágnás Miska” operette. (A. bérlet.)

Vasárnap délután fél 4 órakor mérsékelt helyárrakkal „Tatárjárás” operette, este nyolc órakor rendez helyárrakkal „Legénybucsu” operette. (B. bérlet.)

Hétfőn, október 2-án „Nagymama” vígjáték (C. bérlet.)

Kedden, október 3-án „Kornevillei harangok” operette. (A. bérlet.)

Szerdán, október 4-én és csütörtökön, október 5-én „A szerelem” újdonság. (B. és C. bérlet.)

Pénteken, október 6-án díszelőadás „Hadak utja, a székelyek harca”. (A. bérletben.)

Ha álmos az író.

Bródy Sándor maga is mozi-író; nemrégiben vették fel filmre egyik legérdekesebb darabját, a „Hőfehérké”-t. De ennek dacára talán, ha egyszer-kétszer volt moziban.

Legutóbb azonban a barátai hosszas kapacitálására elment egy filmbörze-bemutatóra, amelyen csupa szakember, író és művész van jelen. Nyomatott program van és három-négy bemutatásra kerülő új darabról leginkább csak a vetített felírások révén lehet megtudni, hogy mi a címe, tartalma és hogy kik a szereplői.

Bródy főképpen azért engedett az unszolásnak, mivel egy új Jókai-filmről volt szó. Jókait imádja, mint író, tiszteli, mint mesterét és személyesen is igen jóban voltak egymással (egy közös 48-as történelmi munkát is szerkesztettek együtt annak idején).

— Megnézem, mit csináltak a magyar íróistenből az új fiúk. — És előre örült és izgatta a neki újfajta szenzáció.

A bemutató kora délelőtt lévén, Sándor bá pedig jó álma lévén, kissé megkésve botorkált be a sötét nézőtérre, ahol egy amerikai bohózat pergett épen, míg a Jókai dráma csak később volt elkövetkezendő.

Nézi-nézi Bródy a film-mókat egy ideig. Egyetlen egy színészre sem ismer rá, de csak hallgat és vár.

A harmadik felvonás megy már. A bohócnak maszkírozott főszereplő épen egy autóbillal fordul bele a vízbe, miközben egy öreg néger asszony a hasát fogja nevetésben, amikor Bródy nyugodtan felkel és így szól:

— Hijába, nem bírom én már ezt a Jókait. Vagy ő öregedett meg, vagy én: nem bírom no...

És azzal — mint aki a dolgát jól végzte — elment ebédelni.

* **Jóteknycélu hangverseny.** A filharmonikusok által október 8-án a menekültek javára rendezendő népszerű zenekari hangverseny szó-

listája, Berger Károly hegedűművész, már évek óta nem játszott Aradon. A Sefcsik mesteriskolában művészi oklevelet nyert violonista utolsó aradi fellépése óta nagyot fejlődött és nem egy hangversenyen aratott nagy sikert, így legutóbb Temesvárott. A híres hágai Residenz-Orchesterhez szerződött művész nemrégiben katonai szolgálattételre bevonulván, kész örömmel működik közre a menekültek érdekében. Fellépésének hírére már is sokan előjegyeztették magukat a Scherhag-cégnél (Andrássy-tér 14.), hol jegyek a mai naptól fogva 5—1 kor. árban kaphatók.

* **A színház hírel.** A színház megnyitása. Szombaton lesz az első előadás. Ekkor mutatkozik be Gellért Pál, az új karmester. Kiváló zenész, nagyszerű dirigens. A „Mágnás Miska”, a múlt színházi szezon legnagyobb sikert aratott operettje kerül először színre. Az előadás központjában most is Sz. Rontay Boriska, Horváth Mici, Győző és Járny állanak. Vasárnap délután a „Tatárjárás” Mogyoróssy önkéntes szerepében mutatkozik be Blidár Vali. Este a „Legénybucsu” nagy operette kerül színre, a szereplők maradnak a régiiek. Hétfőn Bánházy Teréz és Kieffer Lujza felléptével a „Nagymama”, Csiky Gergely színműve kerül színre.

* **Henny Porten az Apollóban.** (A pénteki premier.) Mint amikor a legkedvesebb fővárosi művésznők, vagy művészek jönnek le a vidékre rövid vendég szereplésre, oly meleg szeretettel és lázas érdeklődéssel várja a mozibárád publikum a Henny Porten filmeket. Péntekre tüzte ki az Apolló-színház a legújabb Henny Porten-filmjét (Három emyő és egy fél), de már ma rendkívül sok előjegyzés történt. Henny Porten új szerepében különösen kifejezésre juttatja egyéniségének rendkívüli bájoságát. Az ötletes vígjáték, Henny Porten játékkal sok kellemes percet nyújt. A bájos Henny Porten vígjátékon kívül a „Kalander” című detektívdrámát is pénteki műsorán mutatja be az Apolló.

* **A kaméliás hölgy.** Dumas mester műve, mely a színházban egy hosszú estét tölt be, naponta háromszor zsufolt házakat vonz a színházban. Láttuk ezt a filmet és becsületes őszinteséggel elmondhatjuk róla, hogy ez a kép-elbűvölő, mert telve van művészettel és mert valódi és igaz. Egy klasszikus Gautier Margitot látunk, egy klasszikus szereplőt minden vonatkozásban és azt hisszük, hogy Dumasnak egy ilyen nő lehetett a mintaképe, amikor drámáját megírta. Márkus Emilia budapesti szereplése óta, a kiről nyíltan elmondhatnánk, hogy a legjobb kaméliás hölgy a föld kerekén, bizonyos kétkedő aggodalommal várták a film-drámát. Csak az, hogy nemrég láttuk a művésznőt az Odettében, nyugtatott meg és biztatott. A közönség nem csalódott, mert ez a nemes szépségű játékban megkapó erejű film-művésznő mindenben kielégítette a közönséget. — Hoffmann meséi az Urániában. 5

* **Trilby — az Apollóban.** Az amerikai filmgyártás kolosszális képet produkált. Trilby, ezt az általánosan ismert mélyseges drámát dolgozta fel a nagyszabású filmben, mely a világszenzációkból összeválogatott „Aranyorozat” első, bevezető száma. A legelőkelőbb fővárosi mozi-színházakkal egyidőben, hétfőtől kezdve mutatja be az aradi Apolló-színház az idei mozi-szezon eme kiváló produktumát. 3

GYÁSZROVAT.

Halálozás. Szeptember 27-én, elismerésre méltó munkában eltöltött életének 66. évében hunyta le örökre szemét Aradon Baksa Béla esanádvarmegyei tiszteletbeli szolgabíró, nyugalmazott községi jegyző. Az elhunyt 40 évig működött Csanádvarmegyében. 15 évig Mezőhegyesnek, 10 évig Battonya községnek volt főjegyzője az elhalt. Temetése 29-én délután 2 órakor lesz a Mikes Kelemen utcai házból és földi maradványait a felső temetőben helyezik örök nyugalomra.

Százezer vándor . . .

(Mit dolgozott Kintzig János és titkárja.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ma egy hónapja indult meg Erdély veszélyeztetett hegyei, falvai, városai lakóinak menekülő áradata, s e legszomorubb hónapfordulón, az *Aradi Közlöny* érdekes feladatnak találta megcsinálni statisztikáját, — hogy nyomdunk — számadását ennek a hónapnak, a melynek sok izgalma, tragikusan keserű piketúrája csak úgy a szenzáció erejével hatott akkor, amint a szenzáció erejével hat még ma is.

A vonatkozó kormányrendelet szerint — amint ezt annak idején jelentettük, — tizenkét vármegyét szemeltek ki a hivatalos evakuálásra, ami egy hónap alatt nagyrészt már be is fejeződött. Az evakuálás — nagyon természetesen, — nem egyszerre és nem egyetemlegesen történt, hanem fokozatosan, mert hiszen annak mikéntje legnagyobb részét és legtöbb esetben az oláh betörés lokális fejlődésétől, erejétől, nagyságától függött. Így állott elő aztán az a helyzet, hogy míg egy hónappal ezelőtt, tehát az általános fejvesztettség zürzavarában, amikor a vasuti és egyéb közlekedési vonalak még szabadon álltak a menekülők rendelkezésére, a vonatok igazán minimális időközökben s gyors egymásutánban futottak be a menekültekkel — például — az aradi állomásra és itt forgalmi zavart, megrekedést okoztak és minden irányítás nélkül, órákig tartó várakozás után indultak el rendeltetési állomásaikra, addig ma minden különösebb zavar nélkül, s a legpéldásabb rendben történik ez az irányítás és utba indítás.

A belügyi kormány ugyanis három várost *Aradot, Szegedet és Nagyváradot* jelölte ki a menekültek elosztó, irányító állomásaiul s a szükséges intézkedések kiadásával, s a munka ellátásával e három város főispánját bízta meg. A három város kijelölésénél az a szempont vezette a belügyi kormányt, hogy e városok körül és közelében fekszenek azok a vármegyék, amelyek az ardélyrészi — közsegélyre és közellátásra szoruló — menekült százezrek elhelyezésére szemeltek ki.

A három város — mint elosztó állomás — főispánjára ilyen módon óriási feladat és munka nehezedett, s igazán a legnagyobb dicséret és elismerés illeti meg *Arad* főispánját *Kintzig Jánost* és mindenképen agilis titkárját, *Lukács István dr.-t*, akik az óriási munkát és odiosoos feladatot a legköriütekintőbb gondoskodással végezték el és oldották meg.

A menekülők Aradról való utbaindításánál, illetve elosztásánál a legfontosabb feladat az irányítás volt és az még — részben — ma is. A főispán intézkedésére a főispáni hivatal állandó érintkezést tart föl a *marosillyei* vasuti állomás főnökségével, ahonnan előre jeleznek minden ott átfutó és menekülteket hozó vonatot. Tekintettel arra a körülményre, hogy *Marosillye* nyolc-kilenc óras távolságban fekszik *Aradtól*, a főispáni hivatalnak módjában van minden egyes ilyen vonat fogadásáról idejében gondoskodni s azok irányításának mikéntjét tervszerűleg megállapítani s az elhelyezésre hivatott vármegyékkel az elhelyezéshez szükséges további előkészületeket megtéetni.

Hogy mennyire fontos a menekültek elhelyezésénél s a róluk való gondoskodásnál az irányítás, azt élénken világítja meg *Sándor János* belügyminiszter ama kijelentése, amelyet közvetlenül az oláh betörés után, *Kolozsváron* jártakor tett. E szerint a tejesztetés első napjaiban a menekülők igen nagy része

gyalog volt kénytelen elhagyni otthonát, s a hosszas vándorlásban elfáradva, hatalmas tömegekben a vasuti vonalak mellett rekedtek meg, várva az ország belseje felé haladó vonatokat. Így történt meg aztán, hogy amikor rendszeresen megindult a menekülteket szállító vasuti forgalom, ezek a sinek mentén táborozók föl szálltak a legkülönbözőbb irányokba induló vonatokra, miáltal — megtörtént, hogy — egyetlen vonat mind a tizenkét evakuált vármegye menekültjeiből vitt tömegeket olyan vármegyék és városok területére is, amelyek a menekültek elhelyezésére egyáltalán nem voltak készítelve és fölkészülve. Ma már az ilyen eset egyáltalán nem, vagy csak a legritkábban fordulhat elő rendszeres és tervszerű irányítás mellett.

Az irányítás helyszíni megtételét és a menekülteket hozó vonatok fogadását a legelső időkben egy a főispáni hivatal által naponként kirendelt inspekciós tisztviselő látta el. Ma ezt a munkát *Vass Bertalan* mérnök látja el, — a főispán iniciatívája szerint — ő intézkedik, hogy a menekülők ki ne szálljanak az aradi vasuti állomáson, rubrikázza ki honnét jön s e szerint hová lesz utba indítandó s annak mikéntje szerint minden egyes vasuti kocsi lebárcáztat, a rendeltetési állomás fölírásával láttat el, s a megtett intézkedésekről a főispáni hivatalt értesíti. A további munkát már a főispáni hivatal intézi, végzi. Érintkezésbe lép azoknak a vármegyéknek a főispánjaival, amelyekbe a menekültek további irányítása megtörténik s amely a vonatkozó kormányrendelet szerint *Arad-, Szolnok- és Csongrád* vármegyékre vonatkozik. Csak miután minden megtörtént, indítják el az aradi pályaudvarról a vonatot. Ezáltal a három vármegye főispánja már jó előre tudja, hogy mennyi menekült és honnét érkezik és hová helyezendők el.

Az irányítás munkáját végtelenül megnehezíti a menekülők ama általános vágya, hogy mennél közelebb elhagyott otthonukhoz, telepedjenek le, biztonságos helyen, s erre *Aradot* különösen alkalmasnak látják. A főcél tehát az irányításnál, rábeszélni azokat a menekülteket, akik közsegélyre, közellátásra szorulnak, hogy oda menjenek, a hová a kormányrendelet — evakuálási tervzet — értelmében menniök a legalkalmasabb.

Ez a rábeszélés a legnagyobb munka, ha tudjuk, hogy egy hónap alatt *Aradon* hetven-ezer menekült térti, asszony és gyermek vonult át. Ebben a számban nincsenek benne a menekült vasutasok és bányászok, akiket más kiindulási helyeikről irányítottak el az ország egyes vidékeire, de nincs benn az a körülbelül harmincezer főnyi menekült is, aki személyvonaton — közellátásra nem várva, — érkezett s az a nyolc-kilenceszáz szekérrel vonuló menekült tábor, akik *Aradon* át *Torontál* vármegyébe mentek.

Az *Aradon* átvonuló s innen irányított menekülő között huszonkilencezer gyermeket állapított meg a főispáni statisztika. A legnagyobb vonat egyszerre 4400 menekültet hozott, míg a legnagyobb forgalom egyetlen éjjel 7800 menekültet sorakoztatott az aradi pályaudvaron.

Hogy milyen nagy és páratlanul jótékony munkát végzett a menekültek ellátásában az aradi *Vöröskereszt* által fölállított pályaudvari üdítő állomás és hogy mennyire fölkészülve várta a menekültek óriási áradatát, azt mutatja

az a körülmény, hogy amikor *Marosillye* este nyolc órakor csupán 1400 menekültet jelzett és ezzel szemben hajnalra 7800 érkezett, minden egyes menekült mégis a legteljesebb ellátásban részesült.

A menekülés egy hónapjának statisztikája élénk képét festi meg annak a vonzó erőnek is, amelyet *Arad* várossal és *Aradvármegyével* szemben éreznek a menekültek, akiknek igen nagy percentje itt szeretne és itt akar megtelepedni s különösen azok, akik közsegélyezésre, ellátásra nem szorulnak. A kormány evakuálási tervzete szerint *Aradon* és vármegyében jöllehet csak *Hunyad- és Krassó-Szörény* vármegyék menekültjei helyezhetők el, míg ezek közül magában a vármegye területén — mint már jelentettük annak idején — 4000 menekültet telepítettek le, addig *Arad városában* eddig hétezerrel több a számuk. Ezek között szerepelnek természetesen azok a köztisztviselők és hivatalnokok is, akiket kormányrendelet telepített le *Aradon*.

A menekültek áradatában az utóbbi napokban csökkent a forgalom az aradi elosztó állomáson s a főispáni hivatal az első napok, első hetek idegölő, emberföltött munkája után nyugodtabban dolgozhatik s intézheti a menekültek ügyét. Rengeteg volt a feladat, az aprólékos és épen ezért tulságosan terhes munka, amíg sikerült megteremteni azt az összhangot, amely ma már megvan mindama hatóságok között, amelyek hivatva vannak a menekülők elhelyezésének, irányításának ügyét ellátni. S ennek az összhangnak a megteremtésében a főérdem természetesen a város főispánjává, *Kintzig Jánosé* és titkárjává, *Lukács dr.-é*. Az ő derekas, körültekintő munkájának az eredménye, hogy az egyes főispánok ma már szinte sürgetik a menekülteknek vármegyéjük területére való irányítását. *Bácsmege* főispánja például naponként kért és küldött jelentést ilyen értelműleg s azzal a hozzáadással, hogy vármegyéje lakossága türelmetlenül s a legnagyobb szeretettel várja a menekülteket, akiknek fogadtatására, ellátására minden házban sütnek, főznek. Általában ilyen hangulat alakult ki egy hónap alatt mindazon vármegyékben, amelyek *Arad* város főispánjával tartanak kontaktust s amelyek az evakuálási tervzet szerint a menekülők elhelyezésére vannak hivatva.

Egész világ

Németország ellen.

— Távirati tudósítás. —

Bern. A *Temps* a következőket írja: Azok a sikerek, melyeket a németek a háború első évében értek, kétségtelenül szervezethez és a hadianyagban való bőségükhöz fűződnek. Nekünk a háború másfél esztendeje alatt kellett megteremtenünk olyan szervezetet, a min a németek negyven esztendeig dolgozott. Még nagyobb a teljesítményünk a municiógyártás dolgában. Ma a francia hadiipar verseny ezen a téren a német iparral. A háború elején Németország hadianyagtermelése 4:1 arányban állott a szövetséges hatalmakéhoz, ma az arány 3:1 a mi javunkra. Az egész világ ipara a mi ügyünk éhes torkát tömi municióval, Amerikában városok épültek a mi aranyunkból, amelyek municiót gyártanak nekünk s amit fűrge flották hoznak át a tengeren. Egy rettentő szervezett dolgozik a mi szolgálatunkban: millió kéz dolgozik Németország vesztén. Mikor ezt a szédítő hálózatot látjuk, büszke bizakodás fogja el a szívünket. A számok mindent lenyűgöző ereje arra tanít minket, hogy biznunk kell a győzelemben. Nem látja Németország is most már, hogy az egész világgal áll szemben. (?)

Neukomm Ferenc szeánsza Aradon.

(Az elhunyt hipnotizőr Csernovics Diodor dr.-nál.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Neukomm Ferenc, az országos hírű hipnotizáló fenomén — mint Versecről jelentik — 68 éves korában meghalt. Gyógyító erejének csodálójá volt a főrangú világ sok tagja, mert tény, hogy Neukomm az egyszerű bánáti sváb, aki artézi kutakat furt, csodálatos eredményeket ért el szuggesztív gyógyító módjával. A világhír vette a szárnyára és amikor Salamon Ella tragikus halálát Neukomm gyógymódjával hozták összefüggésbe, a felmentésével végződött pererről a világ összes lapjai oldalakon át irtak tudósítást.

Neukomm Aradon is bemutatta a tudományát. Csernovics Diodor dr. miniszteri tanácsos, jószágigazgató meghívására jött Aradra. Kezremesen ismerte meg őt egy kutfurás alkalmával és akkor invitálta őt magához.

Este tíz órakor ment fel a lakására. Nagy és előkelő társaság volt ott, köztük egyik keveremesi kitűnő médiuma a mesternek. Csernovics dr. valóban igazi uri megtiszteléssel fogadta és bánt vele, mondotta el a társaság egyik tagja az Aradi Közlöny munkatársának a következőket:

Vacsora után megkezdte a produkciót. Előbb egy aradi előkelő uriaszont, egy huszárpapitány elvált feleségét hipnotizálta s azt szuggesztálta neki, hogy ő most három éves. Az uriaszony leült a földre s babával, labdával kezdett játszani. Ha a labda elgurult, négykézláb csuszott-mászott utána, mikor pedig elvették tőle a játékot, sirni kezdett.

— Sok produkciót végzett már, keveremesi médiumával dolgozott épen, amikor reggel három óra felé eszébe jutott, hogy Kálmán Gusztáv államtitkár feleségétől kopott egy levelet, amelyben arra kéri őt, hogy egy elveszett családi ékszerét, amelyhez úgy ragaszkodott, mint az életéhez, keresse meg. Az ékszer Gödöllőn, az államtitkár kastélyában veszett el. Elmondotta a társaságnak, hogy miről van szó s aztán a médiumhoz fordult:

— Most augusztus másodika van! Megértette? Augusztus másodika!

— Igen! — felelt halkán a médium.

— Menjen el Gödöllőre ebbe és ebbe az utcába, ebbe és ebbe a házba. Rövid idő múlva válaszolt a médium. — Már ott vagyok! — Egy magas hölgyet lát ott. Kék szoknya van rajta és fehér blúz! Látja? — Igen! — A blúzba egy hosszukás alakú arany brosz van tűzve, a közepén nagy opálkő! Látja? — Igen! — Mit csinál most az a hölgy? — Most felkel az asztal mellől... kimegy a szobából... a folyosóra... a lépcsőre... most kiér a ház elé... — Tovább, tovább! — Most az utcán megy... befordul egy házba... bemegy egy szobába... ahol egy másik nő fekszik... betegen...

— A brosz meg van még?

— Meg... — Most mit lát? — A két hölgy beszélget... 10 óra két perc van... most egy légy száll az asszony homlokára...

A médium most nagyon izgatott lett, rákiáltott: — Tovább! Folytassa! — Egy légy száll a homlokára... a hölgy kezével a homlokához kap... elhessegeti a legyet... és a brosz... a kézmozdulattal... leverte a mellűt... — Tovább! Mi van a broszal? Látja? — Igen... a brosz a földön fekszik... a hölgy nem vette észre... most a hölgy... elmegy... egy kutya jön a szobába... egy dazli... a broszhoz... most... most a szájába veszi... viszi el... ki a kertbe... jobbra... egy virágágyánál... leejti... aztán... most... a két mellső lábával a földbe

kaparja... — A földbe? Ott van még most is? — Most?... Igen... ott... van... még...

A médiumot felköltötte. Az egész társaság oda volt a csodálkozástól. Csernovics dr. azonnal megírta az eredményt Kálmán Gusztávnak, Neukomm pedig másnap közölte az eredményt levélben. Harmadnap ezt a levelet kapta Kálmánótól:

„A brosz megvan! — így kezdődik a levél — ezerszer és ezerszer köszönöm önfeláldozó és jótévő munkáját és valamennyiünk forró köszönetét küldöm. Amit érzek, azt nem lehet elmondani: örömet, csodálatot, rémületet egyszerre, szóval egész odáig vagyok!”

Egy gyilkos hadügyminiszter cinkosai.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Montenegróban működő hadügyi kormányzatunk erős, de egyben igazságos kézzel vezeti a megszállott ország ügyeit és örökdi, hogy a jogrenden megtorlatlanul sérelem ne essék. Mindazokat, akik akár a monarchia katonái, vagy politikai érdekei ellen vétnek, akár pedig polgártársaik életét, testi épségét vagy vagyonát veszélyeztetik, szigorúan büntetik meg. Ennek meg van a maga örvendetes hatása: a büntettek mindinkább kevesbeéne és a normális élet keretei mindinkább visszatérőben vannak. A Cetinjer Zeitung, a mely immár tizenegy számmal szerepel a nyilvánosság előtt, újabban több olyan ítéletről számol be, melyet a Kolasinban működő kerületi parancsnokság mellett működő hadbíróság hozott. Az egyes ítéleteket az alábbiakban ismertetjük:

A matesevoi illetőségű és Poseso Lukában — Lijeva-Rijeka kerület — lakó Mitosevics Ananja földművesnek tudomása volt a rablógyilkossággal vádolt Vesovics Radomir volt montenegrói hadügyminiszter és tábornok s cinkostársainak rejtekhelyéről s azt dacára a lakossághoz intézett nyilvános figyelmeztetésnek, nem hozta a hatóságok tudomására. A hadbíróság ezért Mitosevicset a katonai büntető törvénykönyv 330. szakasza alapján nyolc évi nehéz és szigorított börtönrre ítélte.

Ivanovics Draguna rovebeli parasztaszony, aki Szahia-Goran lakik, szintén tudta Vesovics Radomir és társának rejtekhelyét és elhallgatta azt. A hadbíróság ezért ugyancsak a katonai büntető törvénykönyv 330. szakasza alapján öt évi nehéz és szigorított börtönrre ítélte.

Osszelőtt árkokat foglalt el az entente a Sommenál.

— Távirati tudósítás. —

Berlin. A német főhadiszállásról jelentik: Az ententenak borzalmas tüzéségi harcokkal, valamint kis frontrészen hatalmas tömegeknek ki-méletlen feláldozásával sikerült egy rövid front részt elfoglalni. Széltől árokreszek és rombadólt falvak jutottak kezükre. Minden lépésüket borzalmas emberáldozatokkal váltották meg. Tieppeváll és Lesacó között néhány árokreszt kiürítettünk és ezáltal frontvonalunk ismét kiegyenesedett. De az ellenségnek mégsem sikerült frontunkat áttörni. A támadások a vonal többi részén csak jelentéktelen vállalkozásokra szorítkozik, csupán a repülőket fejtenek ki élénkebb tevékenységet.

Berlin. A Berliner Tageblattban Moraht-örnagy a Somme melletti hadihelyzetről többek között a következőket írja: A múlt év tavaszán, amikor a németek megverték az oroszokat, a németek mintegy százhusz négyzetkilométernyi területet foglaltak el. Ebből az entente hatalmak milliós hadseregükkel, hatalmas felkészültséggel három hónapon keresztül szakadatlan harcokkal, borzalmakkal és rettenetes emberveszteségekkel, a tüzéségi muníciónak hatalmas pazarlásával a német védvonalaknak negyvenöt kilométer szélességű részét, tizenöt kilométernyi mélységben sikerült csak visszafoglalniok. Az eredmény a veszteségekkel egyáltalán nem áll arányban.

Rotterdam. A Rotterdamische Courantnak jelentik Párisból: A francia sajtó a Somme-menti eredményeket nagyon óvatosan ítéli meg. Azt hangoztatják, hogy a németek a nyugaton cseffenzív magatartást tanúsítanak azért, mert Hindenburg a délkeleti fronton hatalmas ütést készít elő az entente hatalmakra.

Berlin. A Vossische Zeitungnak jelentik Amsterdamból: Londoni hírek szerint a Somme fronton az angol és a francia sebesültek száma annyira megnövekedett, hogy a könnyebb sebesülteket Olaszországba szállítani kényyszerültek, mert Franciaország kórházai már túl vannak zsufolva.

Hága. A londoni Times jelenté: A legutóbbi Zeppelin támadás kárai minden eddigit felülmúlnak. A külvárosokban egész utcáreszeket zár alá helyeztek, miután a robbanások által okozott mélyedések és a, beomlással fenyegető háztömbök életveszélyessé teszik a közlekedést ugyszólván az egész fővárosban. Az elpusztult ablakokat lehetetlen pótolni, miután a készleteket a robbanások légnymósa elpusztította. A sebesülések száma is borzalmasan nagy. A kórházak zsufolva vannak velük. A katonai hatóságok kénytelenek voltak az állami épületekben kilenc új kórházat felállítani, köztük kórháznak rendezték be a parlament egyik szárnyépületét is.

Neueste Nachrichten.

Der Budapester Generalstabsbericht.

Amtlich wird verlautbart: Budapest, 28. Sept.

Oestlicher Kriegsschauplatz:

Front gegen Rumänien:

Auf dem Bergrücken Tuniusiu, westlich von Petrozsény erbitterte Kämpfe. Die Lage bei Nagyszeben günstig, rumänische Gegenstöße bleiben ohne Erfolg. An der siebenbürgerischen Ostfront dauern im Raume von Székelyudvarhely und südlich Bistriciorahöhe die Vorpostengefechte an.

Front des Generals der Kavallerie Erzherzog Karl:

Südöstlich der Dreiländerecke, nördlich von Kirlibaba, im Ludovagebiet und nördlich des Tartarenpasses unternahm der Feind abermals vergebliche Angriffe, südlich von Lipnica-Dolna stiessen deutsche Truppen erfolgreich vor. Es wurden 130 Russen und 4 Maschinengewehre eingebracht. Bei der Armee des Generals von Terstyánszky gewannen die Streitkräfte des Generals von der Marwitz die noch in Feindeshand gebliebenen letzten Teile der vor eine Woche verlorengegangenen Stellungen in erbitterten Kämpfen zurück. Der Feind erlitt ausserordentlich schwere Verluste. Er büsste 41 Offiziere, 2800 Mann an Gefangenen und ein Geschütz, 17 Maschinengewehre ein.

Italienischer Kriegsschauplatz:

Keine besonderen Ereignisse.

Südöstlicher Kriegsschauplatz:

In Albanien nichts von Belang. Höfer, Feldmarschallleutnant, der Stellvertreter des Chefs des Generalstabes.

Ereignisse zur See:

Am 26. vormittags haben 5 feindliche Flugzeuge über Durz zahlreiche Bomben abgeworfen, ohne nennenswerten Schaden anzurichten. Zwei unserer Seeflugzeuge stiegen sofort zur Abwehr. Auf eines davon (Beobachter Seekadet Bartha, Führer Fliegerquartiermeister Hasehke), zwang im Luftkampf ein feindliches Wasserflugzeug zum Niedergehen aufs Wasser, wo es von einem italienischen Zerstörer geborgen wurde. Er verfolgte ein zweites, gegen Brindisi fliegendes und schoss es 40 Meilen von der Küste ab, und liess sich neben dem zertrümmerten Luftzeuge nieder. Der Beobachter, ein italienischer Seeoffizier, war tot, der Pilot durch Kopfschuss schwer verwundet. Letzterer wurde aus dem sinkenden Flugzeug in das eigene herübergerettet und nachts eingebracht. Flottenkommando.

Der Berliner Generalstabsbericht.

(Amtliche Meldung.)

Berlin, 28. September. Grosses Hauptquartier.

Westlicher Kriegsschauplatz:

Heeresgruppe des Kronprinzen Rupprecht von Bayern:

Zwischen Ancre und Somme haben die Engländer und Franzosen nach eines, die bisherigen Erfahrungen übersteigendes Vorbereitungsfeuer ihre starke Angriffe erneuert. Auf dem grössten Teile der Schlachtfront hat unsere, durch die Artillerie und Flieger wirksam unterschützte unerschütterliche Infanterie unter den Befehlen des Generals Sixt, von Armiens, von Heufel und von Schenk den Feind siegreich geschlagen. Bei Thiepval und östlich vom Eaucourt—Abbay ist der erbitterte Kampf noch nicht zum Abschluss gekommen. Besonders heftig waren die an die Linien Morval—Bouchavesnes vorgetragenen Angriffe, die der Gegner ohne Rücksicht auf die, bei seinen ersten Kämpfen gescheiterten Stürmen erlittenen blutigen Verluste, gegen abends wiederholte. Eindringende Abteilungen wurden sofort aus unseren Linien zurückgeworfen. In kleinen Stellungsteilen, nordwestlich von Raucourt und östlich Bouchavesnes vermochte sich der Gegner zu halten. Unsere Flieger haben gestern mehrere Flugzeuge, davon 4 im Sommegebiet abgeschossen. Ein kleines, über holländisches Gebiet angeflogenes und ebenso zurückgekehrtes feindliches Geschwader griff Alost

erfolglos an. Bei einem englischen Bombenangriff auf Brüssel wurden 15 Häuser zerstört, 13 Belgier getötet, 28 verwundet.

Oestlicher Kriegsschauplatz:

Heeresfront des Generalfeldmarschalls Prinz Leopold von Bayern:

Schwächere russische Vorstöße, westlich von Riga, sowie zwischen Wadziel und Narocsee, wurden leicht abgewiesen. Die im Tagesberichte von 22. September erwähnten verlorengegangenen Teilen unserer Stellung bei Koritnica, sind gestern durch einen voll gelungenen Gegenangriff der Truppen des Generals von der Marwitz, nach schweren Kämpfen, wiedererobert und darüber hinaus noch Vorteile errungen. Alle Versuche des Feindes uns wieder zurück zu werfen sind gescheitert. Das russische 4. sibirische Armeekorps hat, nach Meldungen unserer Truppen, Verluste erlitten, die einer Vernichtung des Korps nahe kommen. 21 Offiziere, 2800 Mann sind als Gefangene in unsere Hand gefallen, ein Geschütz, 17 Maschinengewehre erbeutet.

Heeresfront des Generals der Kavallerie Erzherzog Karl:

Zur Verbesserung unserer Stellung schoben wir westlich von Krasinesie, zwischen Zlota-Lipa und Narajovka unsere Linien vor, nahmen 180 Russen gefangen und erbeuteten 4 Maschinengewehre. Gegenstöße blieben ergebnislos. In den Karpathen griff der Feind an verschiedenen Stellen an und ist erst nach Nahkampf zurückgeschlagen worden. Nordwestlich von Kirlibaba sind Gegenangriffe noch im Gange.

Kriegsschauplatz in Siebenbürgen:

Bei Hermannstadt (Nagyszeben) wird erfolgreich und hartnäckig gekämpft.

Balkan-Kriegsschauplatz:

An den Fronten keine Ereignisse von besonderer Bedeutung. Unsere Flieger warfen, auf das, von dem letzten Angriffen noch an mehreren Stellen brennende Bukarest erneut eine grosse Zahl Bomben ab. Ludendorff, erster Generalquartiermeister.

Berlin. Das Kriegshauptquartier meldet: Der Entente ist es gelungen, durch schrecklichen Artilleriekämpfen und mit Aufopferung gewaltiger Massen, an einer Stelle eine kleine Frontparzelle zu besetzen. Zerschossene Grabenteile und verschüttete Dörfer sind ihnen in die Hände gefallen. Sie mussten jeden Schritt Raum mit schrecklichen Menschenhekatomben erkaufen. Wir haben zwischen Thiepval und Lesace einige Gräben aufgegeben und dadurch unsere Front wiederum in eine gerade Linie gebracht. Somit gelang es dem Feinde nicht, unsere Front zu durchbrechen.

Berlin. Ueber die Kriegslage an der Somme schreibt Major Morath im Berliner Tageblatt unter anderem wie folgt: Im Frühjahr des vorigen Jahres, als die Deutschen die Russen so gewaltig schlugen, haben die Deutschen 120.000 Quadratkilometer Gelände besetzt. Die Entente mächte mit ihrem Millionenheere und ihrer beispiellosen Vorbereitung, haben durch drei Monaten fortdauernden grauenhaften Kämpfen und mit schrecklichen Menschenverlusten ein 45 Kilometer langes und 15 Kilometer tiefes Terrain zurückerobert. Das Resultat steht durchaus nicht im Verhältnisse mit den Verlusten.

Berlin. Bei der Eröffnung des Reichstages war der Saal überfüllt. Sämtliche Abgeordnete, die Mitglieder des Bundesrates, das diplomatische Korps, der Hof, waren anwesend. Nach einer kurzen Ansprache des Präsidenten von Kampf, erhob sich in wehevoller Stille der Reichskanzler von Bethmann-Hollweg, um zu sprechen: „Als Italien — sagte der Kanzler — der österreichisch-ungarischen Monarchie den Krieg erklärte, hat unser Gesandter Rom ver-

bekanntgegeben, dass sie im Kampfe mit österreichisch-ungarischen Truppen in deren Reihen auch deutsche Soldaten finden wird. Die deutschen Soldaten haben mit ihren österreichisch-ungarischen Kameraden zusammengekämpft. So waren wir tatsächlich im Kriegsverhältnis mit Italien, aber formell hat eine Kriegserklärung noch nicht stattgefunden. Italien hat uns, die wirtschaftlichen Folgen befürchtend, den Krieg nicht erklärt, sondern erwartete dasselbe von unserer Seite. Ein ganzes Jahr hatte Italien der Entente Widerstand geleistet, aber die englischen Kohlen und das englische Geld haben das ihrige getan. Die Entente anerkannte Italiens Balkanaspirationen zu Griechenlands Ungunsten. Die italienischen Truppen sind nun auf dem Balkan mit den deutschen Truppen zusammengestossen.

Levél egy képviselőhöz

a frontról.

(Részlet Huszár Károly beszédéből.)

Ma érkezett Aradra a hivatalos „Budapesti Közlöny“ szeptember 27. számának mellékleteként a 666. számú országgyűlési ülés naplója. Ezen az ülésen felszólalt Huszár Károly képviselő is, s beszédéből a következőket közöljük az országgyűlési napló nyomán:

— „Ujból felhívom a kormány figyelmét arra, hogy Erdélyben a pánikot nem az első oláh puskalövés okozta, hanem az, hogy a nép észrevette, hogy a hatóságok elvesztették fejüket. Erdélyben a pánikot a hadizenet után bekövetkezett negyedik napon megjelent komitniké okozta, amely a sajtóhadiszállás nevében jelentette, hogy a védelmi vonal a Maros. Akkor tört ki a pánik a maga teljességében.

Gündisch Guido (közbeszól.)

Huszár Károly (sárvári): Bocsanatot kérek, a kolozsvári hírlapokban és más erdélyi lapokban ez a komitniké megjelent, az emberek olvasták, magam is láttam a helyszínen, a sajtóhadiszállás sürgönyeként szerepelt és a közönség, mikor ezt olvasta, még Kolozsvárról is szaladt, amerre látott. Ha van cenzura, akkor a cenzura böbesége, óvatossága és elővigyázatossága arra való, hogy az ilyen rémhíreket, a valódi rémhíreket cenzurálja ki a lapokból, ne pedig azon törje a fejét, hogy ha — nem tudom — egy dicső német generális, Stabe győzelmet arat az ellenséges sereg felett és ezt a budapesti lapok megakarják dicsőíteni és nevét hálásan be akarják írni a magyar históriába, akkor ezt a cikket a budapesti napilapokból kidobja és kicenzurálja, mintha nagy kár származnék abból, hogy amikor egy Stabe nevű generális az, aki először veri ki szorosainkból a román haderőt, ennek a nevével dicsőretekkel és hálával megemlítik. Ha már itt tartok, engedjék meg, hogy felolvassak néhány sort, amely a mai napon jutott birtokomba, teljesen szavahihető helyről. Panaszkodnak az erdélyi polgári lakosság köréből, hogy a mi fegyveres haderőnkhez tartozó bizonyos katonai csapatok a polgársággal szemben nem viseltetnek...

Egy hang: (a szélsőbaloldalon): A csehek! Huszár Károly (sárvári): En mindenkire tekintettel akarok lenni és csak annyit akarok mondani, amennyi a közérdeknek megfelel és mennyi szükséges, hogy a polgárságot védelembe vegyük ilyen katonai visszaélésekkel szemben. Ismétlem, panaszkodnak, hogy polgárságunkkal szemben a katonaság egy része nem viseltetik a szükséges jóindulattal és jóakarattal. Utóvégre a mi katonáink arra való, hogy bennünket megvédjenek, hogy országunkat, családi tűzhelyeinket, falvainkat, vagyunkat őrizzék. Ezzel szemben mit látunk? Egy szavahihető tanu ezeket írja (olvassa): „1916. augusztus 8-án a „Schützendivisio No. 8“ cseh és lengyel legénységéből 600 fő lett Majazin községben elszállásolva. Megérkezésük után félórával már sírás, sikoltozás, káromkodás és veszekedés kőrna volt hallható az egész községben. A legénység fényes nappal behatolt a lakosság kertjébe, s az itthon levő asszonyok siránkosó tiltakozása dacára felszedték a kertekből minden felszedhető, amit a nyomorult lakosság a tártó magának tartott. Amint el nem vittek, letaposták. Az ellenséges asszonyokat megrögték. Az elmebeteg lakosok...”

örték, butorait felapritották és a szoba közepén raktak tüzet beléle. Erőszakkal elvittek mindent, amihez hozzáférhettek. Leányok értékes ruhaneműt erőszakkal elvitték fegyvertisztító rongynak. Ez így tartott három napon át. Előttük 3000-nél több német gránátos volt a községben elszállásolva, akik a legnagyobb rendben voltak a községben, a község népével a legnagyobb barátságban voltak, ezzel szemben a mi csapataink még a községi előljárókat is kiverték a hivatalos helyiségéből, mit is az táviratilag jelentett a főispán-kormánybiztosnak, de intézkedés nem történt. Sőt az is meg-

történt, hogy az ott maradt német katonaság német járőrrel volt kénytelen őriztetni az általi tanító kertjét a mi csapataink ellen.

En azért hoztam ezt fel, hogy a kormány-nak legyen módja odahatni, hogy a hadvezetés vizsgálja meg ezeket a dolgokat és utasítsa a saját katonáit, hogy kiméletesebbek legyenek a polgári lakossággal. Ezt megvárhatjuk minden katonától, született legyen az akár a magyar határon belül, akár Ausztriában. Amikor magyar katonák védik Ausztria földjét, akkor mi is megköveteljük, hogy a katonaság respektálja a mi polgárainkat.

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.

Bethmann-Hollweg a békéről.

Berlin. A birodalmi gyűlés mai ülésének megnyitására a terem zsufolásig megtelt. Teljes számban jelentek meg a képviselők és a szövetségtanács tagjai. A karzatokon minden helyet a legelőkelőbb közönség foglalta el és a parlament bejárájánál is nagy tömegek tolongtak. A külsőség is jelezte, hogy nevezetességeket vár a német nép a mai üléstől. A diplomáciai kar is testületileg jelent meg. Ott volt Hohenlohe-Schillingfürst herceg a monarchia nagykövete, a török nagykövet, valamint a bolgár követek. Az udvari páholyban az uralkodó család több tagja foglalt helyet.

Kämpf elnök rövid beszéddel nyitotta meg az ülést, majd feszült esendben emelkedett szólásra Bethmann-Hollweg birodalmi kancellár. — Uraim! Amikor Olaszország megüzente a háborút Ausztria-Magyarországnak, nagykövetségünk elhagyta Rómát. Mi megüzentük az olasz kormányt, hogy az osztrák-magyar hadsereggel való haroban német csapatokkal is fog találkozni.

Ezután a német katonák egyesültek az osztrák-magyar bajtársakkal és együtt harcoltak az olasz fronton. Így tehát bekövetkezett a tényleges hadiállapot, de a forma szerinti hadüzenet nem következett be.

Ezután rámutat a kancellár arra, hogy Itália azért nem üzent meg a háborút, mert félt a gazdasági következményektől és azt várta, hogy Németország tegye azt meg. Olaszország egy álló esztendőig dacolt az entente nyomásával. Azonban Anglia hüvelykcsoritója mind erősebben működött, de, hogy minthogy az angol pénztől és angol széntől függ, végre mégis megüzente nekünk a háborút. Az entente elismerte Olaszország balkáni aspirációit Görögország rovására és ekkor csapatokat küldött a Balkánra, ahol a németekkel össze is ütköztek. Ezzel egyidejűleg Románia is csatlakozott ellenségeinkhez. Romániához való viszonyunk a háború előtt szövetségi szerződésen alapult, amelyet elsősorban Románia kötött Ausztria-Magyarországgal, amely azonban Olaszország és Németország csatlakozásával kibővült.

A szerződésben a felek kötelezték magukat a fegyveres segélynyújtásra, hogyha nem ők provokálják a háborút. Mikor a háború kitört Károly király a monarchia demersát előre nem ismerését ürügyül használva fel kivonta magát eme kötelezettsége alól. A döntő koronatanács Károly király nem érvényesíthette véleményét látva Bratianu entente-barát magatartását. Lelki izgalmak következtében meghalt. A román politika arra irányult, hogy a világháborúban a vesztes fél rovására áldozatok nélkül meggazdagodjék. Lenberg várható eleste és Przemysl csele után Bratianu király tudta nélkül semlegességi szerződést kötött Oroszországgal. A gorlicei áttörés gondolkozónak tette és kétkeletővé az entente diadalában. Amde az orosz és a sommei offenzíva megindulásakor úgy vélte Bratianu, hogy a központiak összeomlanak. Elhatározta, hogy résztvesz a kilátásban levő hatalotrablásban. Szerbia már le volt győzve, területére könnyebben jutottak megegyezésre. A király mindig határozottan biztosított bennünket, hogy a semlegesség megtartása módjában áll. Figyelmeztettük Bratianu ententebárát titkos titkos üzenetleire, mire Busche követnek bizalmasan kijelentette, hogy tudja, hogy országa népének nagy része nem kívánja a háborút és hogy a mozgósítási parancsot alá sem írja

soha. Bennünket mindezekkel nem tévesztett. Ismertük Bratianu augusztusi tárgyalásait. Oroszországnak bevonulással fenyegetőző ultimátuma Bratianuval előzőleg megbeszélte játék volt, hogy a királyt magukkal ragadják. A züllött román politikai viszonyokat legjobban jellemzi, hogy a királynak és a miniszterelnöknek szava mit sem ér.

Amde románia katonailag teljesen elszámította magát. Bratianu maga megakart választani a rajtaütés időpontját. Nem tehetette. Támadásra kényszerítettek és az ententeel egyetemben elszámították magukat. Politikailag ugyanis azt remélték, hogy Bulgária és Törökország a központiaktól elpártolnak. Azonban ezeknek erkölcsi mások, mint a románoké és az olaszoké. Szövetségi hűségük jelenleg Dobrudzsában üli diadalát.

Rámutat ezután a sommei csatára, amely annyi emberáldozatba került. De vesszen el még több falu, a csata az entente eredménytelenséggel végződik be. Az entente balkáni tervei immár megérték, mégsem teljesülnek be. A macedóniai Dobrudzsában akartak ránk lesújtani, terveiket mindenütt meghiusítottuk. Így folyik az óriás háború. Egyre újabb népek rohannak a vérfürdőbe. Hogy ennek mi lesz a vége? Hadd élünk a hibáru első napja óta nem egyből, mint életre és szabadságra való jogunknak védelmezése. (Ugy van! Eljenzés!) Ezért beszélhetünk elsőként és egyetlenként a békétárgyalásokra való készségünkről. Mi megtettük a magunkét, amde ellenfeleink szerint, Briand szavaival élve, gyalázat lenne a halottak emlékével szemben. Célunk Németországot minden időre megoltalmazni minden támadástól. A francia revanspolitika, az orosz hódító vágy, az angol világhatalmi törekvések, a gyűlölködés, a kiéheztetési, megsemmisítési törekvések, nemzetközi megállapodások, az emberiségi szempontok lábba tiprása, nem alkalmasak, hogy a békére a talajt előkészítsék. Visszautasítja az entente ama vádját, mintha Oroszországban a liberáliszmus német befolyás meggátolta volna. Nem avatkozhattak be sohasem Oroszország belügyeibe. En csak a német érdekeket képviselem. Érdekeink tiszteltbentartása az egyetlen, amit a békében a többi hatalmaktól követelünk, akárhogy kormányozzák őket. Anglia nemzeti életünket akarja elpusztítani, katonailag védtelenné, gazdaságilag roncsosá tenni. Szövetségesei elvérzenek, gazdaságilag tönkremennek. Ha minket letiporhat, akkor biztosítva lesz Anglia világhatalma? Ezért küzd Anglia a történelmében példátlan erőmegfeszítéssel, a nemzetközi jogok sorozatos megszegésével. Azt óhajtom, hogy szavaimból ismerjék fel az undornak, megvetésnek azon fokát, amelyet a minduntalan terjesztett állítással szemben érzek, hogy érthetetlen kiméletből, régi egyezkedési sívből, sőt olyannyira sötét okokból, amelyek a napvilágot sem állják ki nem használnak fel minden harci eszközt olyan teljeséggel, amennyire lehetséges. Hatalmas, majdnem túlhatalmas koalícióval szemben védelmezzük hazánkat, tűzhelyeinket. Fellángolt, eddig ismeretlen hazaszeretet lángolt fel a szivekben.

Haláltmegvető győzelem tudatában két éve álljuk a harcot. Inkább mint valaha, tudjuk, hogy egyetlen jelszavunk kitartani és győzni, mert győzni fogunk. (Lelkes eljenzés). Az elmúlt télen élelmezési gondjaink voltak. A kitűnő termés, a szervezetség az élelmezési kéré-

déseket elviselhetőbbé tették. Halával emlékezik meg az itthonmaradottaknak áldozatkész seregéről, melyet csupán a harcerekken kitartóan és megingathatatlanul küzdők mulnak felül. Fájdalmainkat elnémitják hőstetteik. A pokol pergőtüzekben szenvedőknek a haza forró há-
láját küldi. **Összeszorított fogakkal, felemelt fővel kitartunk a győzelemig.** Egymás mellett állva egy ember, egy nép. Mikor a háborút magunk előtt látjuk, a béke művére gondolunk még nincs megengedve. A háború megmutatta, hogy nemzetünk létének alapja megingathatatlan. Hazaszeretettől az egész világgal szemben álljuk a harcot. Az egységnek és erőnek, amely a háborúban csodásan fellobbant békében is élnie, működni kell, hogy élvezhessük a békének gyümölcseit, melyekért most véresen küzdünk. (Hosszantartó taps és éljenzés.)

Spahn képviselő javaslatára elhatározzák, hogy a legközelebbi ülés október 5-én legyen.

Meghalt Mackensen detektívje.

Aki megtalálta Tankosics őrnagy sirját.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Érdekes ember halt meg a közel napokban — mint az Aradi Közlönynek írják — Belgrádban, akit a most folyó világháború egyik értelmi szerzője sorsával kapcsolatban emlegetett annak idején a szövetséges sajtó. Klementics Jakab volt temesvári nagykereskedő az illető, aki régebben Amerikába vándorolt, ahol a világhírű Pinkerton detektív iroda tagja lett. Kévéssel a háború kitörése előtt visszajött szülővárosába, ahol magán detektív irodát állított föl, s mint kiváló detektívet a m. kir. határrendőrség temesvári kirendeltsége is alkalmazta.

A leigázó szerb háború megkezdésekor, a mikor Mackensennek Temesváron rendezték be a főhadiszállását, a most elhunyt Klementicsot osztották be a kiváló német hadvezérhez, mint személyi titkosrendőrt. Ebben a minőségében nem egy fontos és katonai szempontból mulhatatlanul felderítésre váró ügyet intézett el a ami ebbeli működését kiválóan érdekessé tette, az, hogy ő volt az, aki megtalálta Tankosics őrnagynak, a szerb katonai kémkedési iroda főnökének a sirját.

Tankosics őrnagy — mint köztudomásu — a hirhedtté vált „Narodna Obrana” is az elnöke volt, az ő megbízására gyilkolta meg Princip Ferenc Ferdinánd trónörökösét, miáltal közvetlen előidézőjévé vált a háborúnak. A szerb háború első heteiben már híre járt, hogy Tankosics őrnagy egy ütközetben elesett, a másik verzió szerint pedig öngyilkossá lett. Az egész szövetséges sajtó foglalkozott Tankosics őrnagy titokzatos halálával, amíg végre is a temesvári Klementics derített arra világot amidőn megtalálta sirját és kétségtelenül megállapította, hogy tényleg ütközetben, csapatal élén lelte halálát.

A szerb háború után Klementics követta Mackensent — annak egyenes kívánságára — Bulgáriába is, ahol hasonlóan nagyon érdemes munkát fejtett ki. Nemrégiben megbetegedett a haza akarta magát hozatni. Szülővárosát azonban már nem érthette el, Belgrádban meghalt. Mindössze 41 éves volt.

A cári család háborus munkája. Helmskerk asszony most tért vissza Amsterdamban Szentpétervárról, ahol egy hollandiai kórháznak volt a vezető ápolónője. A hollandiai lapokban elmondja a cárnéről szóló érdekes megfigyeléseit:

— A cárné minden két héten egyszer meglátogatja a férjét és fiát a főhadiszálláson és mindig nagyon szomorúan tér vissza. Elmondta, hogy a főhadiszálláson való tartózkodás nagyon ártalmára van a cár egészségének. Két legidősebb leányában talál némi vigaszt, akik vizsgázott ápolónők és reggel 9-től este 10-ig dolgoznak a kórházakban s a legsúlyosabb operációknál is részt vesznek. A cárnén látszik, hogy lelkileg nagyon szenved.

H I R E K.

Összehívják a delegációkat?

(A Ház vendégei.)

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: A képviselőház holnap délutáni ülésén a miniszterek válaszolnak majd a vita folyamán elhangzott felszólalásokra. Ezután a Ház meghozza a határozatot és végül elnapolja önmagát. A mai ülés szünete közben a parlament folyosóján elterjedt a delegációk összehívásának híre. Ezt azonban kormány körökben még nem erősítették meg. A parlamentet valószínűleg december közepéig fogják elnapolni. Karácsony előtt az indemnitás megadására összeül a Ház. A katonai képviselők, miután a Ház üléseinek határidejéig szabadságra vannak, most nem vonulnak be, csak abban az esetben, ha önként jelentkeznek szolgálatra.

Beavatott helyen kijelentették, hogy a kormány az ellenzékkel a Ház elnapolásának kérdésében semmiféle tárgyalásokat nem folytatott és az ezzel kapcsolatos jelentések csupán kombinációk voltak.

Dasinszky osztrák képviselő ma megjelent a Házban és a folyosón a délutáni szünet alatt hosszasan tárgyalt Károlyi Mihály gróffal. Pallavicini György gróf pedig Dohnal-Schledien gróftól, a dícsőséges Mőve kapitánytól kalauzolta a parlamentben.

A bolgár király és a bajor katona.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Magyar, német és osztrák sebesülteket szállítottak a minap Aradra. A harcosok természetesen az uralkodókról is nézeteket cseréltek és egyöntetű volt a vélemény, hogy Ferdinánd bolgár király nagyszerű ember, akiért éppen úgy rajonganak a katonák mint Vilmos császárért.

— Azt éppen nem, — felelte egy bariton hangú bajor, — nekem nincs olyan jó véleményem a bolgár királyról, mint maguknak.

— Hogy lehet az?

— Nekem nagyon a gyomromban fekszik az az ur, — felelte tréfásan a katona. — Én őt már nagyon réggen ismerem.

— Honnét ismeri, beszélje el, — biztatták a bajtársak.

— En a civil életben — mondta a bajor — mozdonyvezető vagyok. Néhány évvel ezelőtt a bolgár király Németországba jött és a bajor határon én vettem át a vonata mozdonyának vezetését. Az egyik állomáson a bolgár király a szalonkocsiból leszállott és odajött a mozdonyhoz, aztán felszállt a lokomotivra és megkérdezte tőlem, hogy szabad-e neki néhány óráig ott tartózkodnia? En természetesen nem emeltem kifogást a magas vendég látogatása ellen és előzékenyen beinvitáltam a fék mellé. A király csodálatraméltó szakértelemmel kezdett nekem beszélni a mozdony összes alkatrészeiről és vagy hat állomáson keresztül haladva mellettem maradt. Amikor eltávozott, kedvesen megköszönte a szíves vendéglátást.

— Na és ezért fekszik magának a gyomrába ez a király? — kérdezték csodálkóva.

— Néhány nap mulva behívtak az igazgatóságához és ötven márkára büntettek azzal az indokolással, hogy idegen embert engedtem fel a mozdonyra, már pedig a szabályok értelmében csak a szolgálatban levő vasuti mérnököknek szabad a mozdonyon tartózkodniok.

— De hiszen az az idegen ember a bol-

gárok királya volt, — védekeztem én, amire az igazgatóságnál ezt felelték:

— Ez nem mentés. Magának okosabbnak kellett volna lenni, mint a vendégének.

— **Kitüntetés.** A hadseregparancsnokság az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért Pachta Oszkár őrvezető, címzetes tizedesnek a 2. honvéd gyalogezredben, a bronz vitézségi érmet újlag adományozta.

— **Aradi zászlós hős tüzereinkről.** Rendkívül érdekes levelet kaptunk olasz fronton küzdő hős csapataink egyik hős katonájától, Barra Ernő tüzérezászlóstól, aki színes és eleven leírásban elmondja, hogy az utóbbi napok tüzerharcai ismét sok babérlevelet fontak hadseregünk hervadhatatlan koszorujába. Rendkívül nagy nehézségek közt történik — írja — az ütegek állásba való felvontatása, mert az ellenség éjjel-nappal tűz alatt tartja az utakat, úgy, hogy nyolc-tíz óra kell, míg egy-egy ágyut be tudnak állítani a helyére. Az olaszok ürületos municiópazarlásuk ellenére sem tudnak fölénybe jutni a mi tüzeresgünk felett, mert távolról sem oly biztos a lövésük, mint a miénk. A legénységünk és tisztikarunk lelkesedéssel és óriási ambícióval dolgozik, úgy, hogy ismét igen sokan vannak felterjesztve kitüntetésre. Az ellátásuk nagyszerű — írja a zászlós — mert a civilek által csak az egykori mesékből ismert sóskifli és császárszemle is mindennapi és közönséges eledele az olasz fronton harcoló tüzernek, akiről csak a legmélyebb tisztelet és a legnagyobb csodálat hangján szabad szólni.

— **Látogatás Reimsban.** Hágából jelentik: Egy Hodges Buther nevű angol borkereskedő cikket írt a Daily Mail-be a reimsi viszonyokról. Már hatodszor volt Reimsban a háború alatt s minden alkalommal egyre rosszabb állapotokat talált. A 100.000 főnyi lakosságból ma csak tizenötezen maradtak Reimsban, amely valósággal holt város. A kövezet hasadékaiban gaz nő s a házak romjait vadvirágok lepik el. A németek két mérföldnyire állanak a várostól. Nincs már Reimsban sem közúti közlekedés, sem gáz-, sem villamosvilágítás, sem telefon. Az utcákra folyton hullanak a gránátok. A lakók nagy része pincékben alszik s a pezsgőgyárak is oda helyezték irodájukat. A németek egyetlen üveg pezsgőt sem vittek el s a szőlőhegyeket sem semmisítették meg. Érdekes, hogy az 1914-ik és 1915-ik évi szüret kitűnő volt, bár csak gyerekek, nők és aggodó dolgoztak. Reims jól el van látva élelemmel. A muzik, iskolák is pincékben vannak, sőt az istentiszteleteket is földalatti helyiségekben tartják.

— **Felhívás Arad város és Aradmegye nagylelkű közönségéhez.** Arad város és Aradmegye közönségéhez báró Bothan, a német katonai kórházak parancsnoka nevében is azon kéréssel fordulok, szíveskedjenek az Aradon fekvő sebesült és beteg német katonák fájdalmán áltál könnyíteni, hogy nekik a német kórházi parancsnokság útján (Deák Ferenc-utca) szólót és esetleg bort juttatni. Hisz ők nemesek saját hazájuk megmaradásáért, hanem a mi édes hazánkért is szenvednek. S mily jól eső érzés fogja el a szegény sebesülteket itt az idegenben, ha látják, hogy részvétellel vannak irányukban és hálánkat üdítőkkéül röjjük le. Tisztelettel kérem kivált a szőlőbirtokosokat és borkereskedőket, hogy az idegen sebesült katonák ügyét szeretettel felkarolják. Előre is biztosítja minden jószívű adakozót a sebesültek hálijáról Frint Lajos ev. lelkész.

— **Új doktor.** Szele Lajos, aradi joghallgató, ma a budapesti tudomány egyetemén a jogtudományok doktorává avatták.

— **Segítsük a menekülteket.** Az erdélyi menekültek segélyezésére újabban a következő adomány érkezett Kintzig János fűspán hivatalába: Bing János 200 korona.

— **Kirabolták egy aradi földbirtokos villáját.** Néhai Farkas Sándor volt aradi földbirtokos fia, Farkas Lajos földbirtokos jelenleg Temesváron teljesít katonai szolgálatot. Bevonulása előtt feleségével Mucsi Nusi, volt aradi színésznővel Rákosszentmihályon, Fürdő-utca 4. szám alatt lévő villában lakott. Egy ideig felesége a villában maradt, azonban mintegy hat hónappal ezelőtt férje után költözött Temesvárra, a gazdagon felszerelt villát bezárták. A villában maradt mintegy nyolc-tízezer koronára értékű ékezet és ruhanemű, valamint egyéb értéktárgyak. Tegnap a szomszédok a vetékre észre, hogy a villát ismeretlen tettesek feltörték. Azonnal jelentést tettek a rendőrségnek, amely megállapította, hogy a házat nyolctíz nappal ezelőtt foszthatták ki. A kár megaladja a nyolcezer koronát, mert a tettesek ugyszólván az összes értéktárgyakat elvitték.

— **A hölgyközönség figyelmébe ajánlom** dr. választéku kosztümszövet-raktáramat. Varga Kálmán női szabó, Arad, Deák Ferenc-utca 3. I. emelet. 49!

Mese a román trónörököséről

Mikor Ferdinánd szerelmes volt

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ferdinánd király Romániában nem örve valami nagy szimpátiának, mert mindenki tudja róla, hogy energia, intelligencia és karakter nélküli tucatember. Romániában a sajtószabadság korlátlan és ezzel a szabadsággal a lapok élnek is. A leghevesebb kritikával, a legmaróbb gúnyal illetik a királyi családot, különösen a demokratikus és radikális sajtó leplezi le nap-nap ut irgalmatlanul a király hibáit.

Mikor Ferdinánd király még trónörökös volt az Adeverul című bukaresti lap mese formájában egy cikket közölt, amelynek ez volt a címe: „*hosszúfülé trónörökös*”, és ebben a cikkben trónörököséről és családjáról a következőket mesélte:

Volt egyszer egy király (Károly király). A király nagyon szomorú volt, mert nem volt gyermeke. Ekkor észrebe jutott, hogy van egy testvére, akit az Istea sok gyerekkel ajándékozott meg és aki szívesen megszabadulna egy gyermekétől. A király azonnal levelet írt testvéreinek, a egyik gyermekét a legelső tehervonattal elküldte a királynak. Mikor a király meglátta, hogy a gyereknek milyen hosszú füle van, nyomban hazaküldte, mert a gyerek ezenkívül még nagyon csunya is volt, úgy, hogy minden megijedt, aki ránézett. A király mégis megfogadta a dolgot, megfürösztötte a gyereket, megigazitotta hosszú füleit és maga mellé ültette trónusra.

— **Légy illedelmes fiam** — szólt a király — és mindig azt tedd, amit tőlem látsz. Nagyon ügyes vagy, üzletet csináltál, trónörökös lettél, egy gazdag országban. Légy okos, mert nem a hosszú füle miatt hoztalak ide.

— **Bizd csak rám bácsi!** — felelte trónörökös — tudom már, hogy kell viselkednem.

A trónörökös be is vált. Minél öregebb lett annál kapzsibb lett, folyton pénzt gyűjtött, meg így gondolkodott: ebben az országban nem lehet biztonságban az ember, egyszerre váratlanul ki dobják.

Egy napon észrevette a király, hogy a trónörökös nagyon rossz színben van, nagyon lefogyott. A király aggódni kezdett. Mi baja lehet ennek a fiúnak? Még meg hal és akkor új gondom lesz, honnan vegyek friss trónörökösöt.

A király megkérdezte az összes tanárokat, az összes vénasszonyokat. Mindenki mást mondott. Az egyik azt mondta, hogy reuma van a fejében, a másik, hogy a fülénél meg kell operálni. Végre jött egy öreg politikus és az ezt mondta:

— **Mit ad nekem Felső, ha megmondom, mi baja a trónörökösnek?**

— **Amit kíván, csak mentse meg őt és mentse meg engem, mert igazán kár a pénzért, amit egy koporsóra és egy koszorúra kellene kiadnom.**

— Bizzon meg Felség kormányalakítással és akkor megmondom, mi baja a trónörökösnek.

— Megbizom.

— A trónörökös szerelmes.

A király megijedt és elhatározta, hogy résen lesz és megfigyeli a trónörököst. Egy éjszaka a király meglepte a trónörököst kedvesével. Magából kikelve ordította a király:

— Átkozott kutya! Szerelmes vagy? Te hosszufülv. Szerelmes vagy egy szegény leányba? (Célzás Vacarescu Elena udvarhölgyre, akibe Ferdinánd király szerelmes volt és amiből nagy botrány lett a királyi családban. A szerk.)

— Nincs elég hercegnő az országban? Menj a pokolba te hülye.

A következő napokban már találtak is menyaszonyt a trónörökös számára. Még pedig egy olyan hercegnőt, aki három császársághoz tartozott.

A trónörökösnek pedig sok gyermeke született és minden herceg és hercegnő, mihelyst a világra jött, ezt kiáltotta:

Apanáge! Apanáge!

És az ország-kénytelen volt minden gyereknek apanáget adni.

TANÜGY

(—) Tanév megnyitás az aradi főgimnáziumban. Az aradi kir. főgimnázium igazgatósága tudatja az érdekelt szülőkkel és tanulókkal, hogy az 1916—17. tanév október hó 1-én veszi kezdetét. A róm. kath. vallású tanulók ezen a napon délelőtt háromnegyed 9 órakor a Ly-

ceum előtt gyülekeznek, honnan a minorita templomba vonulnak az ünnepélyes „Veni Sancte“-ra. Az izr. tanulók ugyanazon napon fél 9 órakor mennek évnnyitó istentiszteletre. Október hó 2-án (hétfőn) az I—IV. osztályu tanulók délelőtt 8 órakor, az V—VIII. osztályu tanulók pedig délelőtt 10 órakor tartoznak megjelenni a szentpétertéri községi elemi fiúiskola épületében az órarend és egyéb rendelkezések tudomásulvétele céljából.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:

Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közlöttékért nem vállalunk felelősséget.)

Köszönetnyilvánítás.

Felejthetlen emlékü drága jó leányom elhunyt alkalmából, képtelenek vagyunk egyenként halánkat nyilvánítani mindazoknak, akik körünkől végleg eltávozott drága halottunk végtisztetségén megjelentek, ravatalára koszorút helyeztek. Miért is fogadják ezen uton őszinte köszönetünket a bennünket ért fájdalom megosztásáért. Arad, 1916. szeptember hó 28.

21

Földy Pálné és leánya.

Hoffmann meséi.

Özv. Baksa Béláné szül. Girnth Irma, mint hitves a maga, illetve gyermekei Mariska István, Irénke, Béla és Imre, úgy az alólítottak, valamint számos rokon, ismerős és barátai nevében is mélyen megtört szívvel szomorúan jelentik a felejthetlen jó férj, illetve édesapa

Baksa Béla,

Csanádvármegye tá. szolgabíró, nyugalmazott községi jegyző,

f. évi szeptember hó 27-én, éjjeli 1 órakor, életének 66-ik s boldog házasságának 21-ik évében, rövid szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után a Mendenható rendelkezéséhez képest történt gyászos elhunytát.

Az Istenben boldogult földi maradványai f. hó 29-én, délután 2 órakor fognak a Mikes Kelemen-utca 18. sz. gyászházából, a róm. kath. egyház szertartásai szerint a helybeli felső temetőben örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő gyászmise áldozat az elhunytak lelki üdvéért f. évi október hó 10-én délelőtt 8 órakor fog a helybeli főtiszt. Minorita-atyák szentegyházában az égek Urának bemutatatni.

Aldás és béke poraira!

Arad, 1916. szeptember hó 27-én.

Wingeron József és neje szül. Girnth Emma, Liptai Kálmán és neje szül. Girnth Ida, Özv. Baksa Lászlóné szül. Walter Borbála, sógor és sógoróni.

Varga Imre első temetkezési intézete Arad, Andrássy-tér 13. Telefon nappal: 37. Éjjeli szolgálat: 738.

URANIA SZINHÁZ.

2447

Pénteken, szombaton és vasárnap

FRANZESKA BERTINI, az „Odette“ főszereplőjével:

A kaméliás hölgy.

Dráma 6 részben. Irta: Dumas.

Számozott jegyek d. u. 2-től a mozi irodájában válthatók.

Hirdetmény

A m. kir. Ministeriumnak a hus és zsirfogyasztás korlátozása tárgyában kelt 3101—1916. M. E. rendeletét a következőkben tesszem közhírré:

Szarvasmarhát, sertést, juhot, ugyanezintén kecskét korra való tekintet nélkül a hét két napján, és pedig kedden és csütörtökön — kényszervágás vagy kényszerleszúrás szükségét kivéve, — vágni vagy leszurni tilos.

A kényszervágás vagy kényszerleszúrás szükségét, ha csak lehetséges előzetesen különben pedig a vágás, (leszúrás) megtörténte után haladéktalanul a községi előjárásnál (polgármesternél) be kell jelenteni.

A hét két napján és pedig szerdán és pénteken húst akár nyers akár feldolgozott, (főtt, sült, füstölt, sózott, stb.) állapotban forgalomba hozni.

Ugyanezeneken a napokon tilos ételeknek kiszolgálására szolgáló üzletekben és üzemekben (fogadók, vendéglők, egyetemi jellegű és más étkező helyek stb.) hus felhasználásával készülő ételeket előállítani vagy kiszolgáltatni.

Hus a jelen rendelet értelmében a marhának, borjunak sertésnek juhnak, kecskének, lónak, házinyulnak, szárnyasnak és vadnak emberi táplálkozásra felhasználható minden része, kivéve a gyors romlásnak kitett belső zsiger részeket. Husnak tekintendő az említett husnemlekből előállított huskonzerv és nentesáru is.

A hétnek a 2. §-ban nem emeltett napján az ugyanott emeltett üzletek és üzemek egy-egy érkezéskor egy személynek legfeljebb egy húst szolgáltatni ki.

Mindennemű hal, — ezen szakasz szempontjából — husételnek számít.

Hétől napokban a 2. §-ban említett ételeknek és üzemeknek tilos olyan ételeket előállítani vagy kiszolgáltatni, amelyeknek előállításához zsír, (sertészsír, vaj, növényzsír, növényi olaj vagy emberi élvezetre alkalmas bármely más zsír-dék vagy olaj) felhasználása szükséges.

A 2. és az 5. §§ ok rendelkezései alól a belügyminiszter egészségügyi szempontból kórházak és egyéb gyógyintézetek egyes ápolójai javára, kivételeket engedhet.

Aki a jelen rendeletet vagy a hatóságának a jelen rendelet alapján kibocsátott rendelkezést megszegi, az, amennyiben cselekedete súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el a két hónapig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Az 1. §. tilalma ellenére vágott (leszurt) állat tekintetében a kihágási eljárás során a törvény értelmében elkövetsésként van helye.

Ez a rendelet 1916. évi szeptember hó 25. napján lép életbe.

A jelen rendelet életbeléptetésével a husfogyasztás korlátozásáról 1915. évi július hó 8. napján 2857—1915. M. E. sz. a. kiadott rendelet (1. a. Budapesti Közlönynek 1915. évi július 4. napján megjelent 153. számában) hatályát veszti.

Arad, 1916. szeptember hó 24.

Greón, főkapitány.

Értesítés.

Az „IBOLYA DORÉ“

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-erém egy tégely K 1.50, Ibolya Doré-szappan 1 darab K 1.50, Ibolya Doré-tej 1 üveg 1.50, Ibolya Doré-hőlgypor 1 doboz K 1.50.

Legjobb fekete v. barna Hajfestő a „Melogen“. Ár 2.40 korona.

Szőrvesztő-Depilator. Elkitűnő, a magz nemében páratlan szerrel minden alkalmatlan szőrt aró, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ár utasításnál 1 korona.

A fenti szerkek kaphatók a készítőnél **Hajos Árpád** ARAD, Andrássy-tér 22. sz. Alapított 1886. évben az Aradmegyei Kórház számára

**Permetező-
javítások,**
Patent
kutzivattyuk,
Patent
borszivattyuk,
Patent
tüzifecskendők,
Patent
kályhacsövek,
a legnagyobb fűtőanyag megtakarítással
Hönig Ottó
M. kir. szabadalmazott
szivattyu készítőnél
Arad. Rákóczi-utca 27.

Tüzifa eladás

waggontéte'enként

Bővebb felvilágosítást ad:

Kera János és Trsai

tüzifatelepe 4827

361, Állomás Bokszeg-B61.

Ócska, használt

ólomcsöveket

és egyéb

ólomtárgyakat

megvételre keresünk.

Aradi nyomda részvénytársaság.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

2448

Aranyvirág.

Életkép 3 részben.

616—1916. g. sz.

Versenyfárgyalási hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a megfigyelő telep kibővítésével kapcsolatosan a szükséges újépítés, átalakítás, kövezés, csatornázás és kerítés készítésére, a törvényhatósági bizottság jóváhagyásától feltételezetten, f. é. október hó 2-án d. e. 10 órakor zárt írásbeli versenyfárgyalást tart, a munkák következő csoportosítása mellett:

I. Két megfigyelő épület építésének minden munkája és a régi épület átalakítási munkái.

II. Kövezés és csapadékvíz csatorna készítése.

III. Villamvilágítási berendezés.

1. Az építési munkálatok folyó évben megkezdendők, az új épületek tető alá hozandók. A belső munkák és a II., III. csoportbeliek 1917. év tavaszán eszkezendők, úgy, hogy az összes munkák 1917. évi június hó 1-re elkészüljenek.

2. A versenyfárgyaláson minden hazai iparos részt vehet, ki iparággyakorlására engedéllyel bír. Azon pályázók, kik a szóban forgó munkálat teljesítésére hatósági engedéllyel nem bírnak, kötelesek ajánlatukban nyilatkozni arról, hogy megbízottat megnevezni tartoznak és képesítését okmányilag igazolni. Azon ajánlattevők, akik Arad sz. kir. város közönségével üzleti viszonyban nem állottak, tartoznak megbízhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonyítványával igazolni, melyhez vállalatuk telepe tartozik.

3. Az ajánlatok pecséttel lezárt borítékban egy koronás bélyeggel ellátva a fenti nap délelőlt 10 órájáig a h. polgármesterhez nyújtandók be. Az elkészített, vagy szabálytalan ajánlatok nem vétetnek figyelembe. Ajánlat tehető minden egyes csoportra külön-külön, vagy együttesen a három csoportra.

4. Az ajánlati költségvetési úrisapok és a tervmásolatok az I. csoportra vonatkozólag 5 koronáért, a II és III. csoportbeliek 1 koronáért a városi mérnöki hivatalban beszerelhetők. Az ajánlatok a végösszegnek számokkal és szavakkal való pontos feltüntetésével adandók be.

5. Az ajánlatokhoz 5 százalékos bányapénznek a városi pénztárba való letételét igazoló nyugta csatolandó.

6. A felhasználandó anyagok kizárólag hazai gyártmányuak legyenek.

7. A munkát elnyerő vállalkozó tartozik biztosítékát 10%-ra fel-

emelési.

8. A város fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül tekintet nélkül szabadon választhasson.

9. Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig kötelezettségben maradnak.

10. Az ajánlatban világosan kiteendő, hogy ajánlattevő a feltételeket ismeri és elfogadja.

11. A versenyfárgyalás a fenti napon az ajánlatok felbontásával veszi kezdetét. Az ajánlatok felbontásánál az ajánlattevők, vagy igazolt képviselői jelen lehetnek.

12. Az ajánlatok felett Arad sz. kir. város törvényhatósága dönt.

13. Táviratlag beadott ajánlatok és pótajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Arad, 1916. július hó 24-én.

A gazdasági szék.

31268—1916.

Hirdetmény.

A m. kir. miniszterium a háboru esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvényes rendelkezések alapján a következőket rendeli:

1. Az a termelő, akinek a község (város) területén 400 kataszteri holdnál kevesebb szántóföldje van, köteles a jelen rendelet életbelépte, illetőleg a cséplés befejezése után vagy annak netaláni félbeszakításakor buza-, rozs-, és kétszeresekészletének a házi- és gazdasági szükséglet számításba vétele után maradé feleslegét a községi előjáróságnál (polgármesternél) ezen rendelet erejénél fogva bejelenteni és azt a hatóság felhívására községügyi célokra átadni.

A felesleg mennyiségét vita esetében a községi előjáróság (polgármester) az érvényben levő rendeletek értelmében állapítja meg. Ebben a kérdésben — a határozat közlésétől számított három nap alatt — a vitás mennyiség átengedésére halasztó hatályu fokozatos felelővételnek van helye, végső fokon a belügyminiszter határoz.

A megsabott átadás kötelezettsége nem akadályozza a termelőt abban, hogy buza, rozs és kétszeres készletéből mindaddig, amíg annak feleslege a jelen rendelet értelmében tőle át nem vétetett, az érvényben álló rendelkezések értelmében vásárlásra jogosultaknak eladhasson, köteles azonban ezeket az eladásokat a községi előjáróságnak (polgármesternél) a vásárlási igazolvány bemutatása mellett bejelenteni. A községi előjáróság (polgármester) köteles a termelő által átadandó buza, rozs és kétszeres mennyiségek átvételére a Hadi Terményrészvénytársaságot, illetőleg a társaságnak a község (város) területére megjelölt bizományosát felszólítani és a Hadi Terményrészvénytársaság, illetőleg a bizományos — az utóbbi a Hadi Terményrészvénytársaság által megállapítandó bírság terhe alatt — köteles a szóban forgó terménymennyiséget a termelőtől átvenni.

A Hadi Terményrészvénytársaság által átvett, bizományosnak raktárába szállított, avagy a Hadi Terményrészvénytársaság címére vagy utasítása szerint vasúti vagy hajóállomásra egyébként feladott buza-, rozs- és kétszeres-mennyiségek után a Hadi Terményrészvénytársaság a községnek (városnak) métermázsánként 20 fillér jutalékot fizet. Az a termelő, aki a jelen rendelet valamely rendelkezését megszegi vagy megszegésénél bármely módon közreműködik, kihágást követ el és hat hónapig terjedhető elzárással, és kétszeres koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha megállapítható annak a nyereségnek a mennyisége, amelyet a teljes cselekményével illetéktelenül elért, az alkalmazandó pénzbüntetés kétszeres koronán felül a megállapított nyereség kétszeresével felelő összegig terjedhet.

Ez a rendelet 1916. évi augusztus hó 26-án lép életbe. Területi hatályára és végrehajtására nézve az 1750—1916. M. E. számú rendelet (l. a Budapesti Közlönynek 1916. évi május hó 31. napján megjelent 125. számában) 22 §-a irányadó. A városi tanács.

Magyar gyógyborok

Kitűnő minőségű hegyaljai fehér
édes borral készítve.

Vasas chinabor. Elsőrangu minőségű, vérképző gyógybor, verszegények, láb-badozók, sápkóros gyermekek részére kiváló erősítő szer. Benne a chinin- és vas nagy gyógyereje kiválóan érvényesül. Kis palack ára: 2 korona 80 fillér. Nagy palack ára: 4 korona.

Condurongó bor. Kiváló gyomorerosító szer, finom fűszeres ízű, eson-
gító, a gyomorra és belekre jótékony hatást gyakorló gyógybor. Gyomorbetegek részére és ott, ahol a condurongó kéreg javulva van. Egy palack ára: 3 korona.

Pepsin bor. Egyesíti a pepszin és a sósav jó tulajdonságait és kiválóan alkalmas a most nehezen beszerezhető Aeldol pepszin helyettesítésére. Gyenge emésztésnél igen ajánlható. Egy palack ára: 3 kor. 60 fillér.

Kapható a készítőnél:

1945

Rozsnyay Mátyás gyógy-
szertárában Arad, Szabadság-tér.

Apró hirdetések.

Judnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetéseket díjat szavak szerint számítottuk.

Minden sor hirdetés ára 8 fillér. Vas-
tagabb betűkkel 12 fillér.

A vaslagabb betűkkel kívánt szavakat
alakúzással kell jelezni.

A legkisebb hirdetés ára 30 fillér.

Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.

Hirdetéseket délután 4/6 óráig ve-
szünk fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a
jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét,
amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában
nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

Maros.

Rendes címre haza levél ment. 5111

Egyedül álló

fiatal asszonyka teljes ellátásra vállal
magános urt embert. Megkereséseket
„Virkodély” jelige alatt a kiadóba. 4008

Ellátás.

Diákok teljes ellátásra

felvételnél. Czernovics Péter-u. 28. szám
alatt. 4994

Alkalmazást keres.

Intelligens középkorú

nő, ki a magyar-német és román nyelvet
beszéli, magános ur vagy úrnőnél házve-
zetőnél állást keres. Cím a kiadóban 5106

Egy középkorú nő

gazdaságnak ajánlik egy magános
urhoz. Vidékre is elmegy. Anikó Lajos-
utca 22., ajtó 7. szám. 5108

Egy intelligens,

vátni tudó nő, ki a háztartásban is se-
gedni, gyermekek mellé ajánlik. Cím a kiadóhivatalban. 5112

Alkalmazást nyer.

Nyomdász-tanulónak

felvételt két fű, kik a 14. évet betöltöt-
ték és legalább 6 osztályt végeztek. Bő-
vebbet a kiadóhivatalban.

Gyógyászat.

Aszongol

fájdalomcsillapító Bengue balsamot telje-
sen pótolja a Heha-Földes féle fájdalom-
csillapító balsam, teljesen azonos össze-
tételű, mint a Bengue balsam ára 2 korona.
Földes gyógyszerár, Heha gyógyszerár. 12

Kiadó lakás.

Nyép közszobás lakás

butorral vagy butor nélkül azonnal ki-
adó Sága, Kozoru-utca 33. szám. Ugyan-
ott 3/4. nagy hold szőlő gyümölcsös kert-
tel bére kiadó. Értekezhetni Wesselényi-
utca 1. szám. 5110

Két elegáns butorokkal

szoba előszobával együtt, fürdőszoba hasz-
nálattal, kiadó. Cím a kiadóban. 5092

Andrássy-tér 8. sz.

alatt egy 1 emeleti utcai lakás, mely iro-
dának, vagy üzleti célra igen alkalmas,
azonnalra kiadó. Bővebbet a házmesternél.

Vétel és eladás.

Jókarban lévő bicikli

olcsón eladó. Cím a kiadóhivatalban. 5107

Vadászkegyver

kétesővű Lancaster disznóbörtökben, két
automatikus golyós Winchester célzó-
kegyver, a régi kegyverek eladók. Értekezni
lehet Perényi-utca 14. sz. a házmester-
nél. 5109

Tűzoltó-oladás.

Az Acsev. alváczi elöljáró megkéri
tűztermékek eladását. Selejtmentes
bűkkhasább és dorongos, vágótelemekben
megrendelhető az Aradi és Csanádi Egyesült
Vasutak üzemeltetőségénél, Arad. Jó-
sef főherceg-ut 22., földszint. 4366

Zöldé ünnepi imakönyvek

kaphatók Pichler Sándor papir-
kereskedésében és könyvszomdájá-
ban, Szabadság-tér 1. Telefon
208 sz. 611

Divatalbum

1000 legújabb színes divatképpel, szabás-
mintával 2 kor. 50 f. Kapható Kufesser
I. és Táras könyvkereskedésében
Arad, Dobó-utca 1. 1082

Egy új használt egyenáramú

2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi
Közöny kiadóhivatalában.

Különféle.

Összes írógépek

felszerelési raktára és javító-műhelye
Balmező-utca 2. Telefon 11—41. Írógép-
üzlet. 4701

As Anusol

aranyér-kupokát mindenben pótolják a
Haemorrhoid-kupok, azonos összetételűk
folytán hatásuk is teljesen azonos, ára 3
korona. Földes gyógyszerár, Heha gyógy-
szertár Arad. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közöny” részére felvételnek
a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc-
u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közöny.”

Helacit.

A legártalmatlanabb araszéplő és firozó.
Iszadó, lényes, zsíros, atkás (mitesszeres)
arasz naponta ahányszor szükséges, gypot-
ra öntött folyadékkal megtöröljük. Az arc
rögtön csodás szép lesz, mintha valami
mesés lehalet finomságu harmattal volna
bevonva. Az atrák pár nap alatt elmul-
nak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Heha
pipereszappán és vegyszertári gyára Aradon.
Tíz mellett ne használjuk. 12

Uraságok és keres- kedőurak figyelmébe Hadifoglyoknak

nagyobb mennyiségű téli vattás
kabátok és nadrágok, alsó trikó-
ruhák és munkásbakkancsok kap-
hatók 35 koronától 50 koronáig
párja. Nagyobb rendeléseket ezen
cikk elkészítésére elvállal olcsó
árban. 5011

Herzfeld Gyula,

Aztalos Sándor utca.

8074—1916. pm.

Pályázati hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvény-
hatóságánál a folyó évi október
hóban megtartandó rendes havi
közgyűlésen választás útján be-
töltendő és a városi fizetési táblá-
látat XI. fizetési osztály III. fo-
kozatába sorozott irodai segéd-
tisztii állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat, kik ezen
állást elnyerni óhajtják, hogy az
1888 évi L. t.-c. 19. §-ának má-
sodik bekezdésében e által képe-
lésüket igazoló okmányaikkal fel-
szerezelt, valamint a város szögá-
latában nem állók egész-évi álla-
pónukat igazoló fizetési orvosi bi-
zonyítványt felszerelt kérelmei-
ket hivatalomhoz 1. évi október
hó 10-ig bezárólag nyújtsák be.

Arad, 1916. szeptember 26-án.

Variassy, polgármester.

özv. Szalkai Arminné

hímző és fehérnemű üsiete, elő-
nyomda Arad, Weitzer János-u. 13.
(Főpostával szemben.)

Női és férfi, gyermek kelengyék,
intézeti és kórházi fehérneműek,
legfinomabb anyagból, színes és
fehér hímzések, fehérnemű var-
rások olcsó árban készülnek. —
Uyi leányok fehérnemű varrás,
hímzés és szabás tanítására fel-
vétetnek. 8418

19047—1916.

Hirdetmény.

Közhírvé teszem, hogy a m.
kir. Ministerium 2680—1916. M.
E. sz. rendeletével az „Olaj és
Zsiradékügyi Bizottság” megalá-
kítása tárgyában a következőkép
rendelkezett:

A magyar szent korona orszá-
valnak növényi és állati olajokkal
és zsiradékokkal való ellátására
zsiradékügyi bizottság alakították.
A bizottság megalakítása iránt
a kereskedelemügyi minisiter in-
tézkedik.

A bizottság eredményes mű-
ködése céljára a kereskedelem-
ügyi miniszter elrendelheti, hogy
az említett cikkek termelésében és
fogyasztásában érdekelt vállalatok
üzemét ellenőrizze és evégből az
üzleti könyvekbe és levelezésekbe
is betekintsen.

A bizottságot ebben a műkö-
désében az érdekelt vállalatok kö-
telesek teljes mértékben támogatni.

Aki az elrendelt bejelentést nem
telemi, vagy a bizottságnak az
ellenőrzésre vonatkozó rendelkezé-
seit meg nem tartja, az amennyi-
ben cselekménye súlyosabb bü-
ntető rendelkezés alá nem esik,
kihágást követ el, és hat hónapig
terjedhető elvárással és kötezer
koronáig terjedhető pénzbüntetés-
sel büntetendő.

Grein, főkapitány.

Ecet-eszencia

megérkezett és kapható míg a készlet
tart. 1 üveg, amely 2 és 1/2 liter kellemes
ízű asztali ecet készítéséhez elegendő,
1 korona 20 fillér. Üres üvegek 6 filléért
visszavételnek.

Házu Nestor

drogeria és illatezer üzlete, Arad. 5091

676—1916. g. sz.

Arlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági
széke az Arad város közönsége
részére 1917. évben szükséges ke-
fekőtáruk szállítása iránt folyó
év október hó 9-én d. e. 10 órakor
arlejtést tart.

Bánatpénzzel leteendő 100 ko-
rana készpénzben, vagy elfogad-
ható értékpapirokban.

Az arlejtésen csak írásbeli aján-
latokkal lehet résztvenni.

Az írásbeli ajánlatok lezárta
az arlejtés megtartása előtt nyuj-
tandók be a csak akkor vétetnek
figyelembe, ha azokhoz a bánom-
pénznek a városi pénztárban törté-
tént befizetését igazoló letétjegy
mellékelve van a ha az ajánlatot
tevő kijelenti, hogy az arlejtési
feltételeket ismeri és elfogadja.

Az arlejtési feltételek a gar-
dasági tanácsnok urnál az arlej-
tést megelőzőleg is megtekin-
thetők.

Arad sz. kir. város gazdasági
székének 1916. évi szept. hó 25-én
tartott üléséből.

A gazdasági székh.

A főtér legforgalmasabb helyén

Andrássy-tér 8. száma

Magyar egy kisebb

üzlethelyiség

szonnaira

Kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közöny” kiadó-
hivatalában, Jósef főherceg-ut 22.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és
„Peppo” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.

Peppo hintőpor 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

Is három nap alatt mindenki
megszabadul a Hajós-féle ANA-
GALLIN használata által. Ke-
zelése igen egyszerű, nem pisz-
kit, nem ragadós. A beszerzés
nél vigyázzni kell az ANAGA-
LIN szóra. Ára használati ut-
sítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat

nyertek.

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A
szájüregét deszficiálja, utólag
igen kellemes. Ára egy porcelán-
szelencének 30 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy raktára:

HAJOS ÁRPÁD

gyógyszerár Arad, Andrássy-tér 22. sz. (Mogyorósszal szemben.)